

Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2018 - 2028

Sør-Varanger kommune

Vedtatt

Kommunestyret

XXXX

Innhold

1.0	Sammendrag	3
2.0	Bakgrunn	3
3.0	Overordnede føringer	4
4.0	Sør-Varanger i dag	5
5.0	Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017.....	10
6.0	Utfordringsbildet for fysisk aktivitet i kommunen	18
8.0	Planprosess	45
9.0	Overordnede føringer	47
10.0	Definisjoner og avklaringer	49
11.0	Kilder og dokumenter	50
12.0	Innholdsfortegnelse	51

Forsidebilde til Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv:

Kulturtilbud for funksjonshemmede på sommertur til Appelsinsteinen 2017

Pål Magne, Anne Lene, Raymond, Oleksii, Espen, Åse, Tommy, Olena, Eddy

1.0 Sammendrag

Hovedmålet for kommunedelplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Varanger kommune er at befolkningen skal ha en høyere fysisk aktivitet og en bedre helse i 2028 enn i dag.

I arbeidet med Kommunedelplanen har vi lagt vekt på dialog med lag og foreninger og den øvrige befolkningen i kommunen. Vi har fått klare tilbakemeldinger og gode innspill i møter med særskilt berørte grupper og på tankesmier.

Sør-Varanger kommune har gode idrettstilbud, en engasjert befolkning og en natur som innbyr til ulike friluftaktiviteter. Likevel er overvekt, inaktivitet og livsstilsproblemer store utfordringer.

Hvis vi skal stimulere og motivere til økt fysisk aktivitet trenger vi en bedre organisering av tilbudene. Sør-Varanger kommune bør kunne dra veksler på all den fagkunnskap og aktivitet som finnes. Fokus på folkehelse skal være gjennomgående i vårt arbeid.

Viktigst av alt er å stimulere til hverdagsaktivitet fra vugge til grav. Kommunen vår skal samtidig være en motor innen idrett og talentutvikling i Finnmark.

2.0 Bakgrunn

Sør-Varanger kommune skal være en grensesprengende kommune. Kommunens ansatte og tjenestetilbud skal være kjennetegnet ved engasjement, mot, service, tilgjengelighet og helhetstenking. En helhetlig planstrategi skal sikre at Sør-Varanger kommune samlet arbeider fram mot denne visjonen, med disse «redskapene».

2.1 Formålet med planen

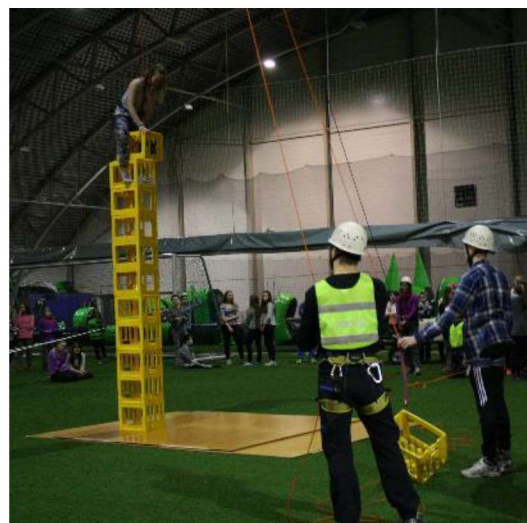
Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i Sør-Varanger kommune er en del av kommunens planstrategi, og utarbeides i henhold til plan og bygningslovens § 11-1. Kommunedelplanen skal favne hele kommunens befolkning, både i alder, funksjonsnivå og bosted, men har et særskilt fokus på barn, unge og folkehelse. Planen er et politisk dokument, og skal være et styringsredskap for å nå kommunens mål innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Planen berører altså flere sektorer, og gir innspill til flere sektorplaner. Siden planen er uten juridisk bindende virkning, må arealdisponering forankres i kommuneplanens arealdel, og økonomisk må tiltak følges opp i økonomiplan og budsjettarbeid.

En handlingsplan følger kommunedelplanen. Denne danner grunnlag for behandlingen av spillemiddelsøknader til idretts-, nærmiljø- og friluftsanlegg. Hele planen revideres hvert 4. år, mens handlingsplanen skal revideres årlig. (Sør-Varanger kommune planstrategi 2016 – 2019)

2.2 Hovedstrategi for planen

«Et samfunn med grobunn for nye tanker, ideer og mål krever en kommuneplanlegging som evner å ta disse konstruktive kreftene videre på en god måte. Den kommunale planstrategien er et viktig innledende ledd i utformingen av planer som best mulig skal reflektere den retningen man samlet sett ønsker å gå.» (Sør-Varanger kommune Planstrategi 2016 – 2019)

Bruskasseklatring under Åpen hall.

Foto: Sør-Varanger kommune

Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skal gi en oversikt over hvilke ressurser og muligheter som finnes i Sør-Varanger, og hvilke utfordringer kommunen har innenfor fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Planen skal slik gi et grunnlag for en helhetlig politikk, der tiltak og investeringer gir en planmessig utvikling og ringvirkninger av tiltak og investeringer. Kommunens idrettsanlegg, løyper, nærmiljøanlegg og friluftsområder og utviklingen av disse står sentralt her.

3.0 Overordnede føringer

Kommunedelplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skal forholde seg til nasjonale og regionale mål og retningslinjer, samt kommunens eget planverk.

De viktigste nasjonale føringene er Kulturdepartementets «Den norske idrettsmodellen» og «Statlig Idrettspolitik inn i en ny tid 2016», Norges idrettsforbund sitt «Idrettspolitisk dokument 2015 – 2019, og Norges Handicapforbund sitt dokument «Idrett for funksjonshemmede i Norge».

En oversikt over andre stortingsmeldinger, rundskriv, NOU-er, og regionale planer som er særlig styrende for kommunens planer og arbeid med fysisk aktivitet og idrett finnes i kapittel 9, bakerst i kommunedelplanen.

På det regionale plan er Finnmark fylkes «Regionalt handlingsprogram for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2016-2020» viktig. Handlingsprogrammet har som mål at alle skal kunne drive idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i sin hverdag der de bor, og at befolkningens aktivitetsnivå og deltakelse i idrett og friluftsliv skal økes.

Det regionale handlingsprogrammet understreker at kommunene bør prioritere nærmiljøanlegg for flerbruk i nærheten av skoler. Videre framholder det viktigheten av mer fysisk aktivitet i skolen og tilrettelegging for at folk skal sykle eller gå til skole og jobb. I tillegg setter programmet fokus på å støtte særskilte inkluderingsiltak og å stimulere lag og foreninger til å aktivisere personer med nedsatt funksjonsevne.

Sør-Varanger kommunes egen kommuneplan (Samfunnsdel Sør-Varanger 2014 – 2026) er den viktigste premissleverandøren for kommunens øvrige planarbeid sammen med kommunens arealplan. Kommuneplanens samfunnsdel slår fast følgende:

«Sør-Varanger kommune skal utvikles til et lokalsamfunn som gir grunnlag for befolkningsvekst i alle deler av kommunen. .... og ha en kvalitet som gjør kommunen attraktiv som bosted og for etableringer og knoppskyting i privat næringsliv.»

Dette er styrende for videre planarbeid, også innen fysisk aktivitet. Strategisk utviklingsplan og rapporten «Helsetilstand og påvirkningsfaktorer» synliggjør utfordringer og intensjoner som skal tas hensyn til i all kommunal planutvikling.

4.0 Sør-Varanger i dag

Sør-Varanger kommune er Norges sjette største kommune i utstrekning. Kommunen ligger i det sørøstre hjørnet av Finnmark, og grenser til Nesseby kommune i vest, Petsjenga i Russland i øst, og Enare i Finland i sørvest. Sør-Varanger har 15 kommunale barnehager, to private barnehager og en privat familiebarnehage i tillegg til ti grunnskoler fordelt rundt om i kommunen. Nærmiljøanlegg og gymsaler er ofte lokalisert i nærhet av disse institusjonene.

4.1 Tiden endres: Oda og Vinjar

Familien Dahl-Pettersen med spirende sportsinteresse 2005.

Foto: Sør-Varanger kommune

På forsiden av forrige kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet er familien Rustad/ Dahl Pettersen avbildet i Sandnesdalen. Mor Britt sittende på en hest og barna Oda og Vinjar i armene på pappa Tor-Ivar og bestemor Aud.

Dette var i 2005. Oda, som den gang var 4 år, har vært aktiv i ridemiljøet og er det fortsatt. Nå er det hun som har tatt plass i salen etter mamma.

Vinjar, som i dag er 14 år, har også hjulpet til i stallen selv om ikke hestesporten har fenget han i like stor grad.

Å drive med hest og ridning er en tidkrevende aktivitet. Britt forteller at hun 3-4 ganger i uka er i stallen og da går det raskt 3-4 timer. Familien har kjøpt sin egen hest - «Royal Oak/Eken» - en 16 år gammel Oldenburger fra Tyskland. Da vi besøkte familien i Sandnesdalen, klargjorde de «Eken» for trening med Oda bak tøylene.

Både Oda og Vinjar er aktive i idrettsmiljøet. Oda spiller håndball og har tidligere vært innom taekwondo. Vinjar spiller også håndball, men skulle ønske at det var flere gutter med. I tillegg spiller han fotball. Vinjar har tidligere prøvd seg med brytetrening og deltatt i turn. Verken Vinjar eller Oda kan komme på idretter eller aktiviteter de har savnet eller skulle ønske de kunne ha fått prøve i løpet av oppveksten.

Pappa Tor-Ivar forteller at det er mange aktivitetstilbud for barn og unge som vokser opp i Sør-Varanger. Det han synes kan være utfordrende er manglende foreldreengasjement og frafall fra idretten i ungdomsårene. På et håndball-lag eller fotball-lag er det mange spillere, men det kan være mangel på foreldrepar som står på for sine håpefulle. Han er også opptatt av at man ikke må starte for tidlig med å «toppe» lagene. Topping fører til mindre motivasjon og frafall fra de som kanskje ikke er så god i ung alder. Selv er han ikke veldig aktiv i organisert fysisk aktivitet. Men han var

med å starte en innebandygruppe som hadde trening i gymsalen på gamle Kirkenes skole. Tor-Ivar vokste opp med fotball og håndball i Bjørnevatn.

Historien om Oda og Vinjar forteller oss at i Sør-Varanger har ungene mange tilbud, og mulighet til å prøve seg fram. Det er også et bilde på at tidene endres, og at både befolkning, utfordringer og muligheter endres over tid. Vi trenger en oppdatering på mange plan.

Samtidig er det en påminnelse om at det

trengs aktive voksne. Det er vår felles innsats som gir unger og ungdom den kunnskap, inspirasjon og de tilbudene de trenger for å bli fysisk aktive.

Oda, Eken, Tor-Ivar, Vinjar og Britt anno 2018.

Foto: Sør-Varanger kommune

4.2 Demografi

Sør-Varanger kommune har ca 10200 innbyggere. Det er en markant fraflytting fra distriktene, og 8200 av innbyggerne er i dag bosatt på Kirkeneshalvøya.

Utvikling			
Alderssammensetning i Sør-Varanger			
Alder	%-andel 2020	%-andel 2025	%-andel 2030
0 – 14 år	16,09	16,15	16,27
15 – 24 år	13,17	11,91	11,45
25 – 44 år	26,50	26,77	26,59
45 – 64 år	27,07	26,50	25,55
65 – 74 år	9,94	10,17	10,43
75 – 79 år	3,22	4,06	4,18
80 år +	4,01	4,45	5,55
	100 %	100 %	100 %

Framskrevet befolkning etter aldersgruppe. Kilde: Kommunehelse statistikkbank. SSB

Knapt ¼ av kommunens innbyggere er barn og ungdom under 20 år, 15 % er eldre over 67 år. Andelen eldre er voksende, noe som vil gi nye utfordringer i framtiden. Daglig fysisk aktivitet gir friskere og gladere mennesker. Det gjelder både de yngre og de eldre, disse gruppene får et særskilt fokus i denne planen.

Ni prosent av kommunens innbyggere er innvandrere fra land utenfor Norden, i stor grad fra Nord-Europa. Sør-Varanger kommune er fra gammelt av en samisk kommune der finsk innvandring og norsk tilflytting endret befolkningsbildet fra midten av attenhundretallet. Tradisjonelle samiske og nordnorske levemåter med høsting av naturen og turgåing preger fortsatt Sør-Varanger. Et aktivt friluftsliv med jakt, fiske, skiturer, hundekjøring og hytteliv er godt etablert i befolkningen, og bidrar til en mer aktiv befolkning. Tradisjonene og kompetanse innen dette feltet bør tas vare på og presenteres også for nye generasjoner og tilflyttere.

4.3 Næring og kultur

Næringsmessig har det vært store endringer de siste 20 årene, fra et ensidig industrisamfunn til et mer sammensatt næringsliv, der kulturnæring og handel med våre to naboland er viktig. De største og tyngste arbeidsplassene i dag er Sør-Varanger kommune, det statlige NAVI i Bjørnevatn, Kirkenes videregående skole, Kirkenes sykehus og Garnisonen i Sør-Varanger. Mange av disse arbeidsplassene bidrar til tilflytting og dermed en yngre befolkning. Dette påvirker igjen behovet for idrettsanlegg og organisering av tjenestetilbudet.

Over 50 % av sysselsatte jobber i offentlig sektor i Sør-Varanger. Sør-Varanger kommune er fortsatt i en omstillingsfase der strategisk utviklingsplan står sentral. Kan et særskilt fokus på idrettskompetanse gi vår kommune et fortrinn også næringsmessig?

4.4 Andre utviklingstrekk

Industrien sysselsetter færre enn før i Sør-Varanger. Behovet for ansatte i omsorgssektoren øker. God tilrettelegging for fysisk aktivitet, egentrening og organisert trening gir økt bolyst. Dette er viktig for rekruttering av kvalifisert personell.

For tida er kommunen under press. Fra nasjonalt hold gjelder det en sentralisering og effektivisering av tjenester, for eksempel i forhold til statlige arbeidsplasser og regionreformen. Dernest opplever Sør-Varanger kommune geopolitiske utfordringer, på

grunn av økt spenning i nord. Dette kan være med på å skape usikkerhet og pessimisme i lokalsamfunnet.

Det blir stadig færre aktive i idrettslag og helseorganisasjoner. Den fysiske aktiviteten er i tilbakegang. Behovet for motivasjon og tilrettelegging for fysisk aktivitet og trening er økende. God fysisk helse er en nøkkelfaktor for å bedre befolkningens hverdag både i forhold til fullføring av skolen, mindre sosiale forskjeller og forebygging av sykdom. Dessuten skaper det optimisme i lokalsamfunnet og bidrar til å redusere ensomhet og psykiske utfordringer.

UNGDATA 2016

Ungdata viser oss at ungdom har et større fokus på fysisk aktivitet i dag enn for få år siden. Sykling, løping og trening ved treningssenter blir mer aktuelt. Likevel har vi store utfordringer. Dagens helsetilstand og morgendagens helseutfordringer er i stor grad knyttet til levevaner som inaktivitet, for mye stillesitting, ugunstig kosthold, og bruk av tobakk og rusmidler.

For å bevare god helse bør voksne og eldre være i moderat fysisk aktivitet minst 150 minutter i uken. Barn og unge bør leke/herje/trene og være fysisk aktive minst 60 minutter hver dag. Inaktivitet i befolkningen påvirker utvikling av livsstilssykdommer. I Norge er en stor andel av befolkningen inaktive. Inaktivitet i befolkningen samvarierer med utdanningsnivå.

Unge i aktivitet: Danskaos i Barentshallen.

Foto: Sør-Varanger kommune

4.5 Hva vil vi for Sør-Varanger?

Planstrategi for Sør-Varanger kommune 2016 – 2019 belyser behov og forventninger til samfunnsutvikling og planbehov i kommunen framover. Her understrekes det at gode levekår og livskvalitet er viktig, blant annet fordi det er de sosiale, kulturelle og helsemessige tilbudene som gjør det attraktivt å bo i kommunen. – Uten disse kvalitetene er det vanskelig å øke tilflyttingen og rekruttere den kompetansen vi ønsker.

Kommunene har ansvar for å fremme og utjevne helsetilstanden i befolkningen. Sør-Varanger kommune har vedtatt å prioritere tidlig innsats blant barn og unge. Dette gir stor helsegevinst på sikt. En bør sikre oppvekstmiljø basert på trygghet, trivsel og faglig utvikling. Her vil tilrettelegging for fysisk aktivitet, og kompetanse på å benytte naturen være gode virkemidler.

Barnas Idrettsgalla har vært et årlig tilbud fra 2005. Friidrett er med hvert år, ellers varierer det noe.

Foto: Hesseng Idrettslag

Andre sentrale føringer er at kommunens samiske historie og tradisjon skal reflekteres, og at folkehelse skal være gjennomgående og innarbeidet i alle planer i kommunen.

I tråd med Norges idrettsforbunds føringer skal idrettsutøvere lokalt og nasjonalt likestilles, uavhengig av funksjonsevne. Alle skal ha mulighet til utvikling utfra eget nivå.

5.0 Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017

Et tydelig situasjonsbilde er et godt utgangspunkt når vi skal utvikle langsiktige planer. Hvordan har Sør-Varanger kommune lyktes i å følge opp sin egen kommunedelplan, og hva er situasjonen for fysisk helse i dag? Denne gjennomgangen er basert på ulike rapporter, møter, tankesmiene og innspill fra lag og foreninger. En detaljert bakgrunnsrapport og oversikt over idrettsanlegg ligger som vedlegg.

5.1 Målsetninger for Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017

Kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet 2006 – 2017 ble vedtatt av kommunestyret i Sør-Varanger 24.11.2005. Hovedmålet var å

«stimulere og motivere til økt fysisk aktivitet og flere aktive gjennom et variert anleggs- og aktivitetstilbud, tilrettelagt for alle».

Planen inneholder følgende fem delmål:

1. *Å etablere nærmiljøanlegg og uteareal ved skoler/barnehager og i distriktene.*
2. *Utvikle og sikre friluftsområder, turstier og løyper i kommunen, slik at flest mulig skal få anledning til å drive fysisk aktivitet ut fra egne forutsetninger, ønsker og behov.*
3. *Økte ressurser til drift og jevnlig vedlikehold av eksisterende anlegg.*
4. *Ved utbygging av nye anlegg, skal man prioritere anlegg som gir Sør-Varanger kommune et mer variert idrettstilbud.*
5. *Delmål for aktiviteter i uprioritert rekkefølge.*

5.2 Resultat av målsetningene 2006-2017

Vi gir her en gjennomgang knyttet til hvert av de fem delmålene. Ungdata er brukt for å hente inn ungdommens oppfatning av situasjonen.

1. *Å etablere nærmiljøanlegg og uteareal ved skoler/barnehager og i distriktene.*

Det største nærmiljøanlegget som ble etablert i perioden er i tilknytning til Kirkenes skole med aktivitetsskapende uteområder med klatrevegg, sykkelutfordringer, husker, ballbinge og gapahuk (2012). Anlegget er aktivt brukt både i og etter skoletid. Det ble det etablert 5 ballbinger i perioden. I dag har vi 6 ballbinger. Disse er på Bugøynes, Hesseng, Sandnes skole, Pasvik skole og på Lillehaugen og ved Kirkenes skole i Kirkenes. Det er også etablert en tennisbane på Hesseng. Nærmiljøanlegg skal være i fokus ved bygging av nye skoler. Ved Hesseng Flerbrukssenter er fortsatt ikke nærmiljøanlegget fullført, 20 år etter at skolen ble innviet.

Alpinbakken på Sandnes sto ferdig med skitrekking i 2002, i planperioden er det gjort flere utbedringer og oppgraderinger, blant annet med snøkanon og løypeutvikling. Anlegget er bygd opp og driftes av Sandnes IL.

Anlegg som både kan brukes til organisert trening og uorganisert trening og aktivitet gir særlig store ringvirkninger. I planperioden har Kirkenes og omegn skiklubb etablert et anlegg på Skytterhusfjellet med skileikanlegg, varmestue og tilknytning til lysløype. I 2015 ble det også etablert en «Tuftepark» i dette området. Skianlegget er flittig brukt av private, barnehager, skoler, flyktningsjeneste og idrettslag.

Kirkenes stadion med Barentsbadet og Kirkenes skole.

I 2018 bygges stadion ut med løpebaner og aktivitetsanlegg.

Foto: Sør-Varanger kommune

Fotballbanene Bjørneparken og Kirkenes stadion er utbedret. Det er kommet nytt dekke på Kirkenes stadion og begge har fått lys og tribuner. I 2017 ble en utendørs klatrerute åpnet på Prestøya. Nye Kirkenes skole har i tillegg både innendørs og utendørs klatrevegg. Kirkenes Puckers har etablert en isbane på Lillebanen i Kirkenes.

Det siste året er Einerveien barnehage og Fossheim skole lagt ned. Kommunen mangler en plan for ivaretagelse av nærmiljøanleggene når skoler og barnehager blir borte.

2. *Utvikle og sikre friluftsområder, turstier og løyper i kommunen, slik at flest mulig skal få anledning til å drive fysisk aktivitet ut fra egne forutsetninger, ønsker og behov.*

Utviklingen her er i det alt vesentlige styrt av lokale lag og foreninger med kommunen som medspiller. Loken i Pasvikdalen ble i perioden tilrettelagt med universell utforming, og gir mulighet for fiske og friluftsopplevelser spesielt tilpasset

*I Sør-Varanger finnes turstier for alle.
Kreative og inspirerende løyper er etterspurt ved tankesmiene.
Foto: Sør-Varanger kommune*

for funksjonshemmede og eldre. Pasvikdalen jeger- og fiskeforening sto for dette arbeidet sammen med lokale krefter.

I planperioden er det etablert flere turstier i kommunen. Det er laget tursti på Prestøya og merkede turløyper til Appelsinsteinen, Verigas, Varden og folkestier i Neiden, Jarfjord og Jakobsnes. Disse er opparbeidet og merket av lokale lag og foreninger som for

eksempel Sør-Varanger turlag, Helselaget i Neiden, Helselaget i Pasvik og Helselaget i Jarfjord. Dette arbeidet ble gjort med veiledning og støtte fra Sør-Varanger kommune. Mange av turstiene mangler tilstrekkelig tilrettelegging i form av benker, bord og rasteplasser. I dag er det langt mellom hvileplassene, og det gjør det vanskelig for en del brukergrupper å benytte disse tilbudene. Denne tilbakemeldingen har kommet fra både Eldrerådet, Rådet for likestilling av funksjonshemmede, og Tjenesten for funksjonshemmede.

Det siste året har Sør-Varanger kommune sammen med Finnmark friluftsråd og Sør-Varanger Turlag etablert Perleturer. Turene er merkede og digitalt søkbare, og det er både lette og tyngre turer, til fots og pr kajakk.

Sør-Varanger kommune har ikke hatt et aktivt fokus på sykkelport. Ungdom i ulike deler av kommunen har gjentatte ganger etterspurt BMX-baner, crossbaner og sykkelstier. Slike anlegg vil kunne legges sammen med turstier og skileikanlegg.

3. Økte ressurser til drift og jevnlig vedlikehold av eksisterende anlegg.

I 2004 begynte en omlegging av administrasjon og drift av idrett og fysisk aktivitet i Sør-Varanger kommune. Ansvaret er i dag delt mellom flere enheter og lokale lag og foreninger. Dette er utfordrende og behandles mer utførlig i eget avsnitt. Det er klare

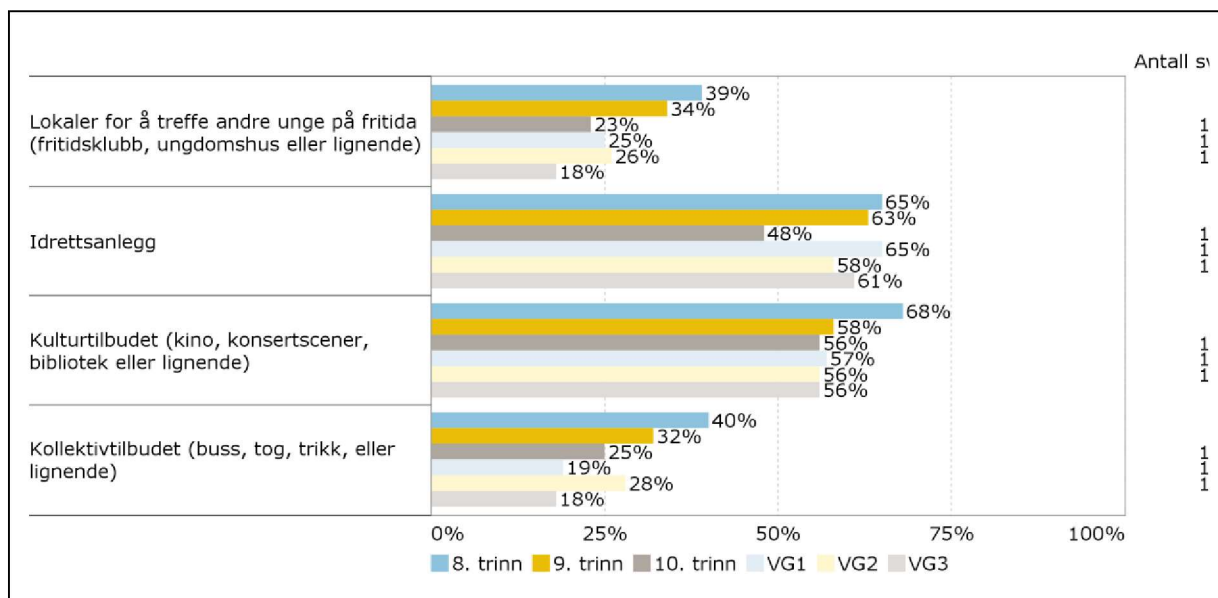

signal fra innbyggerne i kommunen om at de ikke vet hvem de skal henvende seg til i saker som gjelder idrettsanlegg, friluftsanlegg og parker. Rent praktisk ser vi at en del anlegg forfaller. For eksempel er lysløypa på Bugøynes og deler av Sandnes tatt ut av drift fordi de ikke er sikre. Likeledes er de gamle grusbanene og gressbanen på Sandnes i forfall. Samtlige hoppbakker er tatt ut av anleggsregisteret da de har forfalt og ikke kan brukes.

Grusbanen på Svanvik er en av få grusbaner som fortsatt er i drift. Her fra Pasvik International 2018. Foto: Sør-Varanger kommune

Hva sier så ungdommen om dagens tilbud?

Prosentandel som har svart "svært bra" eller "nokså bra"

Ungdata – Sør-Varanger

4. Ved utbygging av nye anlegg, skal man prioritere anlegg som gir Sør-Varanger kommune et mer variert idrettstilbud.

Barentshallen var ferdig 2004, og i desember 2007 ble Barentsbadet åpnet. De hadde 55 000 besøkende første år, og har fortsatt ca 50 000 besøkende hvert år. Kirkenes svømmeklubb har stor treningsaktivitet i bassenget. I tillegg trener mindre grupper og Landslaget for hjerte og lungesyke der. Barentshallen og Barentsbadet er uten sammenligning de største aktivitetsarenaene i vår kommune.

Ishockeybane på «Lillebanen» og Ridehallen til Stall fire vinder er kommet i perioden. Sandnes alpinbakke er også fornyet og framstår i dag som et lite, men funksjonelt bakkeanlegg. I tillegg er det etablert klatreruter utendørs, Tuftepark og skileikanlegg.

Totalt sett kan vi konkludere med at kommunens miljø for fysisk aktivitet og idrett er blitt mer variert, og er i utvikling, men at det trengs et samlet fokus og tettere dialog. Barentshallene fikk finansiering til «Aktivitetsanlegg for egenorganisert aktivitet ved Kirkenes stadion» i januar 2018. Dette gir et ønsket tilskudd til variasjon av anlegg. Blant annet vil det komme løpebane og noen tilrettelegging for friidrett.

Sør-Varanger kommune har utfordringer på anleggssiden. Hallkapasiteten i Sør-Varanger er presset, og dette setter en stopper for nye tilbud. Ishockeymiljøet, turn og Sandnes il har signalisert at de ikke har kapasitet til å utvikle miljøet videre. Mangel på faste og gode anlegg gjør at det blir for mye dugnad og ansvar på noen få ildsjeler.

Ballbingen på Bugøynes skaper aktivitet både vinter og sommer. Foto: Bugøynes oppvekstsenter

5. Delmål for aktiviteter i uprioritert rekkefølge:

Kommunedelplanen hadde også en rekke uprioriterte delmål.

- Videreføre «FYSisk AKTivitet» (FYSAK) utover prosjektperioden, innføre minst ett nytt tiltak pr. år. (Fylkeskommunalt prosjekt, ledd i nasjonalt prosjekt)
- Legge til rette for at også idretten har fokus på helse- og trivselsaspektet ved å drive fysisk aktivitet, gjennom motivering og samarbeid med frivillige organisasjoner.
- Økonomiske støtteordninger som virkemiddel for å stimulere til økt aktivitet, fortrinnsvis kanalisert gjennom FYSAK
- Økt samarbeid på tvers av etater, virksomheter og frivillige organisasjoner om aktivitetstilbud
- Arbeide for å motvirke frafall blant barn og unge
- Bevisstgjøring av innbyggernes eget ansvar for fysisk og psykisk helse
- Øke bevilgningene til FYSAK-lignende tiltak til 500.000 innen 2010
- Gratis trening i kommunale idrettsanlegg for barn og ungdom under 25 år.

FYSAK ble ikke videreført utover prosjektperioden, oppgavene gikk over i andre deler av organisasjonen. Stillingen som idrettskonsulent ble endret i 2008, og har ikke eksistert etter 2014. Kulturmidlene er lagt om, men ikke økt. De går til ordinær aktivitet, lite utvikling. Andelen barn og ungdom som er aktive i idrett har gått sterkt ned, men her viser de siste tallene at trenden er i endring.

Frisklivsentral og

folkehelsekoordinator er nye aktører innen folkehelse. Kommunen arbeider aktivt med bevisstgjøring i forhold til innbyggernes eget ansvar for fysisk og psykisk helse. I 2009 ble det innført treningsavgift for barn og ungdom i Sør-Varanger kommune. Etter dette var det en klar nedgang i antall aktive barn i idrettslagene. Fra høsten 2018 skal igjen trening for barn og unge i kommunale idrettsanlegg være gratis.

Tufteparken ved skileikanlegget på Skytterhusfjellet.

Foto: Sør-Varanger kommune.

5.3 Oppsummering: Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet 2006 – 2017 var i stor grad overordnet, og resultatene er dermed lite målbare. Vi gir derfor en generell oppsummering.

På tross av at det er iverksatt tiltak for å stimulere til økt fysisk aktivitet er den fysiske aktiviteten fortsatt lavere i Sør-Varanger enn i sammenlignbare kommuner, og lavere enn snittet i Finnmark og i Norge som helhet. Folkehelseundersøkelsen viser også at befolkningen har forholdsvis store utfordringer med livsstilssykdommer.

Større strukturelle endringer i perioden har vært utfordrende i forhold til å skape en god og målrettet utvikling av idretten i kommunen. Dette gjelder både opprettelsen av et kommunalt foretak uten samtidig å lage en helhetlig plan for organisering av idrett og idrettsanlegg, nedleggelsen av idrettskonsulentstillingen og fokus på FYSAK framfor en stabil organisasjon. Sør-Varanger kommune har i dag ikke samme utvikling som tilsvarende kommuner innen fysisk aktivitet. Dette kan blant annet henge sammen med mangel på menneskelige ressurser innen feltet.

Den teknologiske utviklingen og samfunnsendringene har vært store de siste 20 årene. En privatøkonomi som gjør det mulig med flere biler i mange familier, samt personlig datamaskin og flere spillmaskiner pr husstand er en realitet i dag. Det har skjedd en strukturell tilrettelegging for en stillesittende og passiv hverdag. Dette kunne man vanskelig forutse da planen ble vedtatt. Hvis vi skal kunne fange opp endringer og utfordringer i forhold til fysisk aktivitet raskt, krever det ansatte som er tett på ungdommen.

En ny plan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv må være fleksibel og i enda større grad ta høyde for disse utfordringene. En konkret plan, med klar forankring også i kommunens øvrige planer, vil kunne gjøre arbeidet lettere og mer effektivt.

6.0 Utfordringsbildet for fysisk aktivitet i kommunen

6.1 Aktivitet og utvikling

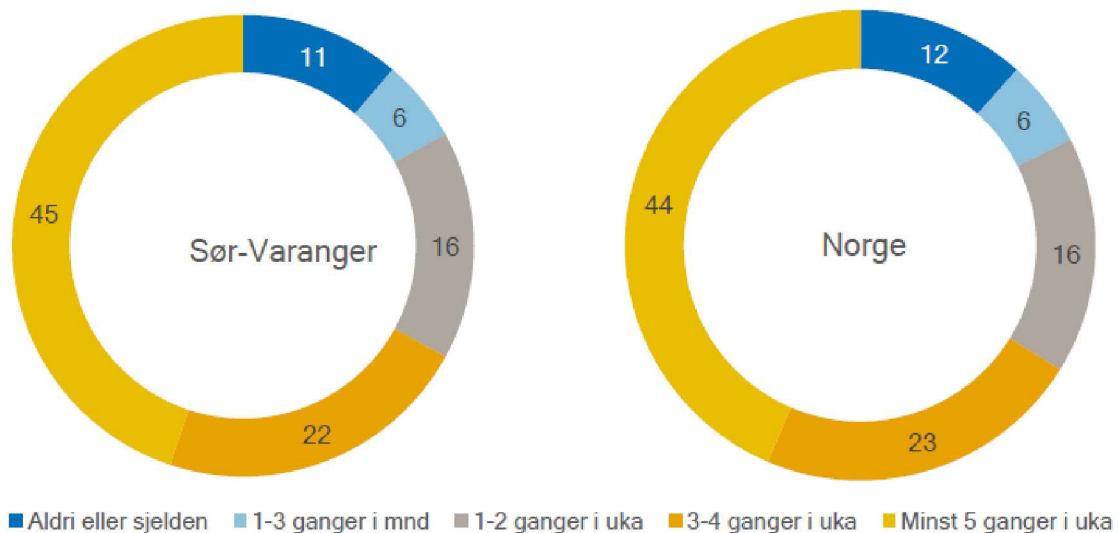
Vi skal her se på ulike sider ved fysisk aktivitet i Sør-Varanger kommune. Vi vil se på aktivitetsnivå, tilbud av aktiviteter og utviklingen og utfordringer i grupper vi skal ha et særskilt fokus på: Barn og unge, funksjonshemmede og eldre.

6.1.1 Aktivitetsnivå

Det er en nasjonal trend at den organiserte fysiske aktiviteten reduseres. I følge Telemarksforskning har barn i SVK 1,31 aktivitet og ungdom 0,66 aktivitet hver. Tall fra 2014 viste at aktiviteten blant ungdom var sterkt synkende; ned 17 % i Finnmark (-10% på landsplan) fra 2006. Sør-Varanger kommune har en deltakelse i organisert fysisk aktivitet 5 % under nasjonalt nivå.

Hvor ofte trener du?

Prosentandel av ungdomsskoleelever i Sør-Varanger og i Norge

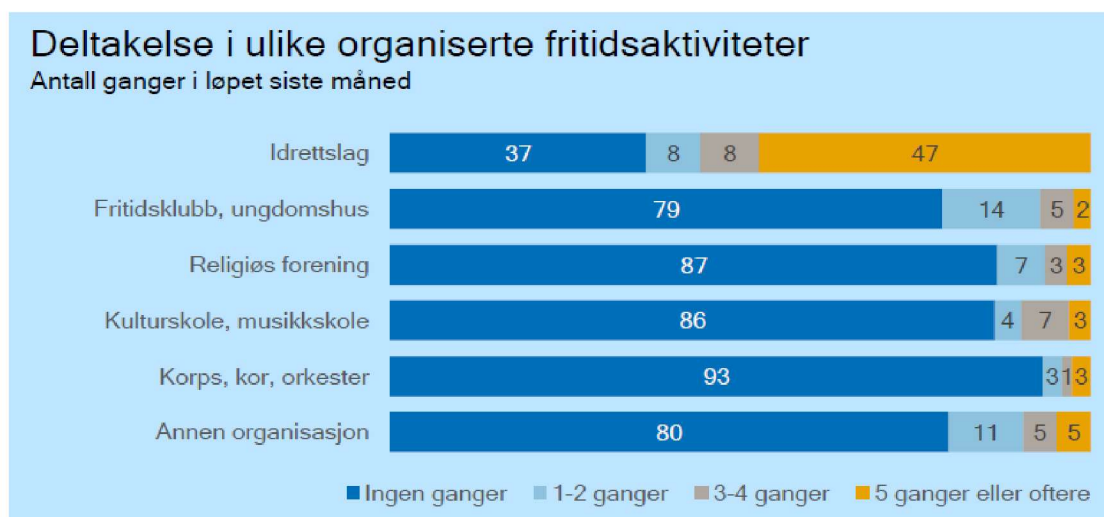

Vi har registrert synkende fysisk aktivitet i perioden. Det skyldes delvis at en større del av den fysiske treningen skjer uorganisert og ikke blir registrert. Det kan være aktivitet i ballbinger, Tuftepark og lysløyper eller bruk av kommersielle tilbud. Samtidig er det en dreining til mer stillesittende aktiviteter. De siste ti årene har ungdom (og andre) fått en mer nettbasert hverdag der sosial kontakt og lek foregår via nettet. Gaming, chatt og streaming av film tar timer av hverdagen. Ungdata 2018 nyanserer bildet noe, da den viser en forsiktig økning både i organisert og uorganisert aktivitet.

For voksne er tallene mer usikre. De tradisjonelle turmarsjene er nærmest ikkeeksisterende i dag. Turstier har erstattet dette. Turstier og lysløypene er aktivt benyttet, særlig i bygdene der det er færre alternative tilbud. Perleturene har også stor oppslutning i kommunen.

Samtidig som det blir mindre organisert aktivitet blant ungdom, er det en nasjonal trend at hverdagsaktiviteten og ekstremtrening øker. Dette er et trekk vi i liten grad finner igjen i Sør-Varanger. Sykling for transport og som treningsform har ikke helt slått til, og fokus på å gå til og fra jobb er mindre her. Lavere fysisk aktivitet blant ungdom, kombinert med fedme og dårligere psykisk helse, er utfordringer vi må ta med oss inn i den nye planen.

Ungdata registrerer ungdoms aktiviteter i Sør-Varanger.

Med forbehold om hvordan de ulike undersøkelsene er foretatt, kan vi slutte at resultatene fra Ungdata stemmer overens med tilbakemeldinger fra skoler og tall for treningsstudioene, men ikke med tendensen fra Telemarksforsknings rapport. I dag driver ungdom mer uorganisert aktivitet, eller de betaler for kommersielle tilbud framfor å trene i idrettslagene.

6.1.2 Aktivitetstilbud

Sør-Varanger kommune har et variert aktivitetstilbud, med både innendørs og utendørs idretter. Fotball, langrenn, kampsport og svømming er de fire store, med turn og handball hakk i hel. Fotball engasjerer nær 40 % av alle barn, og innen langrenn

utmerker Sør-Varanger seg med å beholde flere aktive opp i ungdomsklassene. Svømmeklubben og kampsportene har tilbud mange er innom i unge år, og de beholder en kjerne av aktive konkurrerende ungdom. Hestesport og ridning står sterkere her enn i Finnmark for øvrig. Ridning engasjerer grupper av barn og unge, og særlig jenter, som ikke ønsker å delta i de store konkurranseidrettene. Sør-Varanger har også tilbud om dans både for barn og voksne. Mange i Sør-Varanger driver med friluftsliv. I tillegg er det skuterløyper, og private tilbud om trening på treningsentre. Orienteringskart og turløyper finnes for deler av kommunen.

Sør-Varanger kommune har gode forhold for snøskuterkjøring. Kirkenes motorsportsklubb har aktive konkurransekjørere på høyt nivå, og mange unge som trener. På Skafferhullet er det i planperioden etablert en bane for motorsport. Det er innført årlige konkurranser på Førstevannet, både sommer og vinter. Det har vært et samarbeid mellom ulike aktører, slik at banen på isen også kunne brukes til hundeløp og reinkappkjøring.

Skyting i ulike former har alltid stått sterkt i Sør-Varanger. Kommunen har både pistolklubb og skytterlag med stor aktivitet. Det er ingen golfbane i Sør-Varanger, men derimot en golfklubb. Golfsimulator som rapporteres flittig brukt. Sykkelsporten er i vekst, og Kirkenes Cykleklubb (KCK) ble startet i perioden. KCK ønsker å bygge opp et miljø for sykling, med særlig vekt på barn, og arrangerer derfor sykkelkarusell hver vår, med innlagt sykkelverksted. De eldste organiserer treninger selv. Kirkenes

Paintballklubb er etablert i perioden og har et aktivt miljø. I Sør-Varanger finnes det også mulighet for aktiviteter som alpint, bowling og biljard. Dette er miljøer som er i utvikling.

*Kirkenes Puckers er en god ambassadør for Sør-Varanger og grenseoverskridende samarbeid.
Foto: Sør-Varanger kommune*

Ildsjeler og brennende engasjement kjennetegner dem som har drevet fram nye tilbud og sikret et mer variert aktivitetstilbud i Sør-Varanger denne planperioden. De siste årene har både ishockey/issport og alpinmiljøet gitt tilbakemelding om at det er stor slitasje på ildsjelene. Tilbudene kan falle bort hvis vi ikke endrer rammebetingelsene.

Stall Fire Vinder etablerte stall i 2003 og Sør-Varanger Rideforening ridehall i 2010 fordi Sandnesdalen er ideell for ridesport. De har kommet med innspill om at økt bruk av området har gjort forholdene vanskelig for deres aktivitet.

Kommunen mangler en del tilbud som særskilt tilgodeser voksne og sårbare grupper. Eldre og personer med funksjonshemninger har ikke et godt nok tilbud og tilflyttere fanges i for liten grad opp i organisert fysisk aktivitet. Det er et frafall av ungdom i organisert idrett. Vi har utfordringer med manglende engasjement til hverdagsaktivitet og uorganisert aktivitet.

6.1.3 Barn og unge

En fjerdedel av Sør-Varanger kommunes befolkning er barn og unge under 20 år.

Sør-Varanger kommune har til dels lave skoleprestasjoner i grunnskole og et for stort frafall i videregående skole. En stillesittende og teoretisk skolehverdag kan bidra til at flere faller ut. Fysisk aktivitet senker stress og reduserer depresjoner og psykiske lidelser. Med mer fysisk aktivitet inn i barnehage og skole vil vi sikre at alle barn får en mer aktiv hverdag, og økt kompetanse på egen fysisk trening.

I dag har Sør-Varanger kommune ti grunnskoler spredt rundt om i kommunen.

Grendeskoler gir anledning til å utnytte naturen og fysiske utfordringer der elevene bor, som igjen gjør dem mer kompetente til selv å benytte naturen utenfor skoletiden. Det er også knyttet nærmiljøanlegg til skolene. Når nærskoler legges ned, har det også

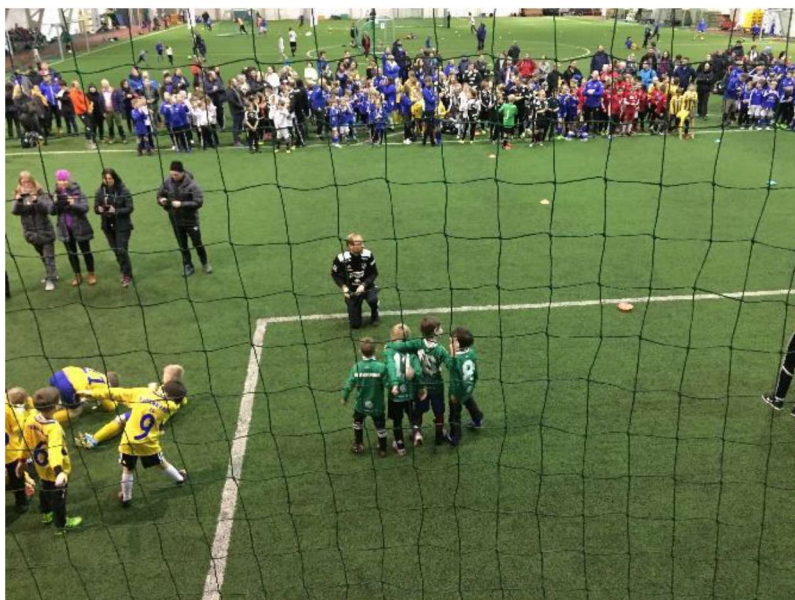
ringvirkninger for fysisk aktivitet og helse. Reisetid gir økt stillesitting blant pendlende barn. I tillegg må man sikre ivaretagelse av nærmiljøanlegg i de ulike delene av kommunen.

Kommunen beholder i stor grad ungdom ut tenårene, og er også vertskommune for ungdom fra andre kommuner i Finnmark. – Hvordan, og i hvor stor grad, har vi fokus på tilbudene til disse? Legger vi til rette for at de skal bli kjent med og inkluderes i fysisk aktivitet? Her er det rom for utvikling og nye tanker, gjerne i samarbeid med Kirkenes videregående skole/Finnmark fylkeskommune.

Dårlig familieøkonomi henger ofte sammen med lav fysisk aktivitet. I Sør-Varanger er inntektsforskjellene forholdsvis små, med 6,4 % definerte lavinntektsfamilier.

Kommunen har også en del relativt stor andel tilflyttere. Grupper som har økonomiske utfordringer har ofte ikke rom for å engasjere seg i fritidsaktiviteter. Enkelte grupper har heller ingen tradisjon for å drive organisert fysisk aktivitet og trening. Sør-Varanger kommune har ikke en samlet strategi for å møte disse utfordringene, og legge til rette for at alle skal ha mulighet til å finne aktiviteter som passer. Det er heller ikke noe organisert samarbeid mellom idrettslag og kommunen på området. Dette er en utfordring. For unge arbeidsledige er det å komme seg ut av huset og få meningsfulle oppgaver og å ta vare på seg selv ofte oppskriften til å komme inn i arbeidsmarkedet.

Folkehelse rapporten viser at stillesitting er stor og økende blant unge i Sør-Varanger kommune. Andelen unge som er så fysisk aktive at de blir andpusten eller svett minst tre ganger i uka er nede på 55 % for ungdomsskoleelever. Går vi inn i tallene, ser vi at aktiviteten faller dramatisk i løpet av ungdomsskolen. Fra 67 % aktive i idrettslag blant 8. klassinger, til 47 % blant 10. klassinger.

Idrettsglede ved Jernia Cup i Barentshallen i februar 2018.

Foto: Sør-Varanger kommune

Sør-Varanger kommune innførte i 2009 halleie også for aktivitet for barn og unge. Samtidig gikk andelen aktive barn og unge i idrettslag ned. Fra høsten 2018 er halleie for aktivitet for barn og unge fjernet, og det er bevilget en pott til å støtte fysisk aktivitet i distriktene. Også for svømmeklubben vil treningstimer for barn og unge være gratis. Målet er å legge til rette for at alle barn skal kunne være med på fysisk aktivitet, økonomi skal ikke være et hinder.

6.1.4 Funksjonshemmede

Omlag 15 % av befolkningen har ulike større eller mindre funksjonshemninger. Man har lett for å sette funksjonshemmede i bås som synshemmet, hørselshemmet, bevegelseshemmet eller utviklingshemmet. Vi fokuserer på mangler i stedet for muligheter. For å motvirke dette må vi legge til rette for at den enkelte skal få mulighet til å delta i idrett og fysisk aktivitet ut fra sine egne forutsetninger og behov. Vi trenger kunnskap, kompetanse og ressurser om dette skal lykkes.

Fysisk aktivitet er minst like viktig for funksjonshemmede som for funksjonsfriske. Der det tidligere var et eget tilbud for funksjonshemmede er det i dag en nasjonal strategi at alle skal inkluderes. Alle skal få et tilbud innen de ordinære idrettslagene. Dette er i liten grad fulgt opp av idrettslagene og kommunen vår.

Personer med små funksjonshemninger kan være aktive i de ordinære tilbudene, men de får i liten grad tilrettelegging som kunne gjort deltakelse enklere. Funksjonshemmede med større behov for tilrettelegging er i liten grad inkludert i

Dag Sibbern Ryeng fra Sandnes IL var medaljevinner i Special Olympics World Winter Games 2017. Han ble hedret for sin innsats av ordfører, idrettspresident og Finnmark Idrettskrets. Foto: Finnmark Idrettskrets

idrettslagene. En mulig årsak kan være at idrettslagene mangler kompetanse og

systemer for å inkludere folk med funksjonsnedsettelse. Sør-Varanger kommune må sammen med idrettsrådet, idretten og friluftslivet arbeide for å få på plass et system for inkludering av funksjonshemmede og andre grupper. Samtidig må kommunen bidra til

kompetanseheving både i egen stab, på skoler og i idrettslag. Dette kan gi en holdningsendring og økt fokus på å inkludere alle grupper av befolkningen, også personer med funksjonsnedsettelse.

I kommunal regi gis det tilbud om fysisk aktivitet for funksjonshemmede gjennom Tjenesten for funksjonshemmede og Kulturtilbud for funksjonshemmede. Blant tilbudene er treningskompiser, ukentlige aktivitetstilbud, trening for funksjonshemmede på treningsstudio og turløyper om sommeren. Tilbudene er gode, men ikke godt nok benyttet. Tjenesten for funksjonshemmede etterlyser Perleturer for alle, med tilrettelagte turløyper, benker og bålplasser slik at alle kan komme på tur.

6.1.5 Eldre

Tilbudet om fysisk aktivitet for hjemmeboende eldre og eldre i institusjon er mangelfullt i dag. Med økt fysisk aktivitet vil flere kunne bo hjemme lenger og ha en god livskvalitet der. Samtidig kreves det et økt fokus på å tilrettelegge for fysisk aktivitet også i og rundt institusjonene.

*Økt fysisk aktivitet gir friskere eldre.
Foto: Sør-Varanger kommune.*

Ikke alle sykehjemmene har lokaler som er tilpasset økt fysisk aktivitet, men det arbeides med å få det til. Vi har en del tilrettelegginger for aktivitet, men det er varierende hvor mye disse benyttes. Mer fokus og flere ansatte med kompetanse på aktivisering, ressurser til fagkompetanse og midler til å tilrettelegge for fysisk aktivitet blant eldre kan gi god effekt. Bruk av elektrisk sykkel er et nytt og aktivitetsskapende tiltak. Det finnes i dag en sykkel som flyttes mellom institusjonene.

Ofte er det enkle tiltak som skal til for økt fysisk aktivitet for eldre. Et eksempel er flere hvileplasser, benker og bord litt tettere langs gangstier og turveier, og «på veien til sentrum». Mosjons- og turgrupper kan etableres, for eksempel med utgangspunkt i Eldresenteret. Eldrerådet etterlyser også ski- og turløyper tilrettelagt for dem som ser dårlig, er ustø, eller benytter gåstol og rullestol. Ei rulleskiløype med fastdekke vil også kunne benyttes av noen.

Pleie- og omsorgssektoren har sammen med fysioterapi- og ergoterapeutten gjennomført prøveprosjekter, og har planer for utvikling og fornying av tilbudene. Resultater viser at aktivitetsfokus gir friskere og gladere brukere og engasjerte ansatte samtidig som kommunens utgifter går ned.

6.2 Folkehelse – situasjonen i Sør-Varanger kommune

Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv danner grunnlag for behandlingen av spillemiddelsøknader. I tillegg skal planen ha fokus på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Folkehelseperspektivet skal være gjennomgående i hele planen, i tråd med nasjonale føringer.

Folkehelsearbeid er samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsa.

*Tårnet skole bruker naturen som klasserom.
Foto: Sør-Varanger kommune.*

Med en levealder på 77/82 år, lav arbeidsledighet, økende utdanningsnivå og et bredt aktivitetstilbud, må vi kunne si at folkehelsa til Sør-Varangers befolkning har mange positive trekk. «Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer 2016 –Sør-Varanger kommune» identifiserer likevel fire hovedutfordringer for Sør-Varanger kommune:

- Lave skoleprestasjoner i grunnskole og frafall i videregående skole
- Helse og levevaner
- Psykisk helse hos barn og unge
- Høy arbeidsledighet blant unge

Psykiske lidelser og depresjoner rammer flere i vår kommune enn sammenlignbare kommuner. Overvekt og fedme er et stort problem, og de med lav utdanning og svak økonomi har størst utfordringer. I 2014 hadde 36,7% av unge på sesjon i Sør-Varanger en indikasjon på overvekt, mot 24,1% på landsplan. Blant gravide har 40 % en vekt som er så høy at det kan gi helsemessige utfordringer, mot 34 % på landsplan. Sør-

Varanger kommunes befolkning har et vektproblem som er tydelig større enn landsgjennomsnittet, og klart over de andre byene i Finnmark.

En satsing på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv vil i høy grad bidra til at Sør-Varanger kommune når sine mål om en bedre folkehelse. Det vil også bidra til at vi får bukt med de fire hovedutfordringene.

6.3 Lag og foreninger

Skytebanen i Vinterveiskaret.

Kirkenes skytterlag har investert i elektroniske skiver. Anlegget var ferdig i 2017.

Foto: Sør-Varanger kommune

I Sør-Varanger er det ti fleridrettslag, 19 særvidrettslag og tre registrerte bedriftsidrettslag. Helselag og bygdelag gjør også en innsats for økt aktivitet blant befolkninga. Swingklubb, dartklubber, paintball-lag og jeger- og fiskeforeninger kompletterer tilbudene. Bedriftsidrettslag og særvidrettslag er i hovedsak lokalisert i Kirkenes og omegn, mens fleridrettslagene og Jeger og fiskeforeningene er spredt over hele kommunen.

6.4. Ikke-organisert aktivitet

Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet 2006 – 2017 hadde et mål om at Sør-Varanger kommune skulle gi et variert tilbud om fysisk aktivitet og idrett, ut fra en tanke om at flere tilbud ville gi flere et alternativ de kunne ta i bruk. Den uorganiserte fysiske aktiviteten i Sør-Varanger har endret uttrykk og delvis tatt seg opp i siste planperiode.

Anlegg og organisasjoner som bidrar til dette er: Nærmiljøanlegg, ballbinger, turstier og folkestier, basseng på hotellet og tennisbane. Mye aktivitet skjer i regi av frivillige lag og foreninger, Røde kors, Sør-Varanger turlag og Frivilligsentralen.

Sør-Varanger kommune har også fasiliteter for styrketrening i Fjellhallen og Barentshallen, samt Tuffeparken. Disse benyttes av grupper som allerede har trening i hallene, og av grupper som ikke har tilgang til de kommersielle aktørene, enten fordi de bor langt fra sentrum, eller på grunn av økonomi.

6.5 Kommersielle aktører

Treningsentrene er i vekst og utvikling. Vi har nå fem kommersielle treningsentre: SM-training, Trimmen, EVO Hesseng, Nordlys studio og Din Yoga. De siste med tilbud om zumba og dansrelatert trening.

Sentrene tilbyr styrke- og kondisjonstrening, noen har gruppetimer, andre tilbyr personlige trenere til kunder som ønsker veiledning. Både målgrupper, tilbud og medlemstallene varierer, men anslagsvis 20 % av kommunens innbyggere er medlemmer og

Foto: Nordlys Studio

benytter disse tilbudene for trening. Det er fortrinnsvis ungdom og voksne opp til 50 år som benytter de kommersielle tilbudene. Det kan synes som det er en liten overvekt av kvinner.

6.6 Status anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv

Gressbanen på Sandnes er overtatt og driftes av Sandnes IL.

Banen brukes til fotball om sommeren og er skistadion om vinteren. Banen brukes også til paintball og annen aktivitet.

Foto: Sør-Varanger kommune

Som vi har vist, er det i planperioden 2006 – 2017 gjort både store og små investering i idrettsanlegg. Sør-Varanger har et aktivt fotballmiljø, men kommunen har ikke storhall som tilfredsstillende kravene for kamper på toppnivå. Kapasiteten for hallaktivitet er ikke tilstrekkelig til at også de yngste, og de «nestbeste» kan trene i hall. Dette bidrar til at færre unge fortsetter med organisert aktivitet, vi mister sunn treningsaktivitet. En utvidet hallkapasitet

vil legges til rette for større aktivitet blant de nestmest aktive, som bedriftslag, vennefotball, basketball og annen ballaktivitet i Sør-Varanger.

Vi har gressbaner på Svanvik og på Sandnes. Her trengs bedre vedlikehold. Det er to kunstgressbaner i kommunen, Bjørneparken og Kirkenes stadion. På Hesseng er Hesseng IL nå i ferd med å realisere en ny kunstgressbane.

Kommunen mangler et fullverdig anlegg for friidrett, og tilpassede haller for turn/kampidrett.

Sør-Varanger kommune må ta en avgjørelse på hvilke strategier de skal velge for videre utvikling av større og kostnadskrevenne idrettsanlegg. I dag er kommunen eier av de fleste anleggene, mens noen er klubbeide. Sør-Varanger kommune er i en fase med nedskjæringer og innsparinger. Dersom

kommunen skal stå for utbygging av større anlegg, må man enten sette disse på vent eller prioritere dette. En annen

løsning er å legge til rette for at lag og foreninger kan bygge ut egne anlegg. En felles plan for anleggsutvikling er viktig. Denne bør utarbeides i samarbeid med Idrettsrådet. Anleggsutvikling og etablering innarbeides i handlingsdelen av Kommunedelplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. – Dette gjelder alle store og kostnadskrevenne anlegg.

Sør-Varanger har den eneste ishockeyklubben øst for Tromsø, men mangler ishall. I Barentshallenes brukerundersøkelse 2017 var ishall nevnt som førsteprioritet når idrettslederne skulle prioritere behov for anlegg i kommunen. Norges Ishockeyforbund har i 2018 gått inn for å prioritere utbygging av ishaller i Nord-Norge. Dette kan gi åpning for en etablering i Sør-Varanger. Med et aktivt skøyte- og hockeymiljøer i nabokommunene i Enare og Petsjenga burde det være rom for større aktivitet på is også i Sør-Varanger kommune.

Hesseng tennisbane ble åpnet i juni 2018. Tennisbanen er bygd på dugnad, finansiert med spillemidler og lokale sponsormidler. Foto: Hesseng IL

Isdanser fra Russland. Foto: Sør-Varanger kommune

Skimiljøet i Sør-Varanger er forholdsvis aktivt og sterkt. 16 % av ungdom er registrert som skiløpere. Det er utbygd et godt og funksjonelt skianlegg på Skytterhusfjellet, og et nasjonalt godkjent anlegg på Sandnes. Skisporten ønsker en rulleskiløype for å utvide treningssesongen, og sikre trygge treningsforhold. I dag må all rulleskitrening legges langs gang- og sykkelstier, eller de asfalterte bilveiene. Dette er ikke hyggelige treningsmiljø, det er trafikkfarlig og lite motiverende.

*Klubbhus og varmestue for Kirkenes og omegn skiklubb. Nærmiljøanlegg med stor aktivitet.
Foto: Sør-Varanger kommune*

Skianlegget på Skytterhusfjellet utvikles stadig, og gir et godt tilbud. Lysløypene rundt om i kommunen er derimot i forfall og det er uklart hvem som har ansvar for vedlikeholdet av alle lysløyper utenom Kirkenes – Bjørnevatn. Idrettsrådet kom i 2017 med innspill om at Sør-Varanger kommune ved Barentshallene KF må ta et ansvar også for Gresselvdalen skianlegg. Vårt arbeid har avdekket et stort behov for at man ser på en samlet organisering og ivaretagelse av lysløypene i Sør-Varanger.

Nærmiljøanlegg i distriktene er under press ved sentralisering av skoler og barnehager. Muligheten til å utøve fysisk aktivitet og idrett er ikke lik over hele kommunen. Dette er en sentral utfordring opp mot neste plan.

6.7 Status infrastruktur

6.7.1 Tilrettelegging for hverdagsaktivitet

Allerede i Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet 2006 – 2017 var det satt fokus på nærmiljøanlegg og tilrettelegging for uorganisert fysisk aktivitet. I løpet av perioden har privatøkonomien blitt styrket, tilgangen til stillesittende digitale aktiviteter har eksplodert og inaktivitet er økende.

Det har kommet gang- og sykkelsti mellom

*Unge sykkelentusiaster.
Foto: Sør-Varanger kommune*

Hesseng og Storskog, og en begynnende gangsti på Prestøya. Dette er infrastruktur som ikke hører inn under Sør-Varanger kommune, men oppfølging fra kommunen er viktig. I perioden har tre nye boligområder blitt etablert. Det er Sigdalsveien og Kildejordet på Sandnes og Skytterhusfjellet mellom Kirkenes og Hesseng. Skytterhusfjellet har Kirkenes skole som nærscole. Likeledes er mange barn flyttet fra barnehage i sentrum/Prestøya til Skytterhusfjellet. Det er ikke etablert sikre gang- og sykkelstier fra Førstevann til Kirkenes skole, og stien videre mot boligfeltet, og videre til Hesseng, er ikke oppgradert til tilfredsstillende standard. Ved etablering av nye boligområder, må gang- og sykkelstier, samt nærmiljøanlegg anses som grunnleggende infrastruktur.

Stadig flere sykler til jobb når været tillater det. Foto: Sør-Varanger kommune

I distriktene er det anlagt noe gatelys etter 2005. Det gir mulighet for trim langs hovedvegene, og er et verdifullt tilskudd til aktivitet i hverdagen. Som et ledd i kommunens sparebehov er det foreslått å fjerne lyspunkt i distriktene. Her var Tankesmiene klare på at hovedveien er et av de viktigste «treningsanleggene» i bygdene, og dersom gatelys fjernes, er det det samme som å fjerne deres treningsmulighet.

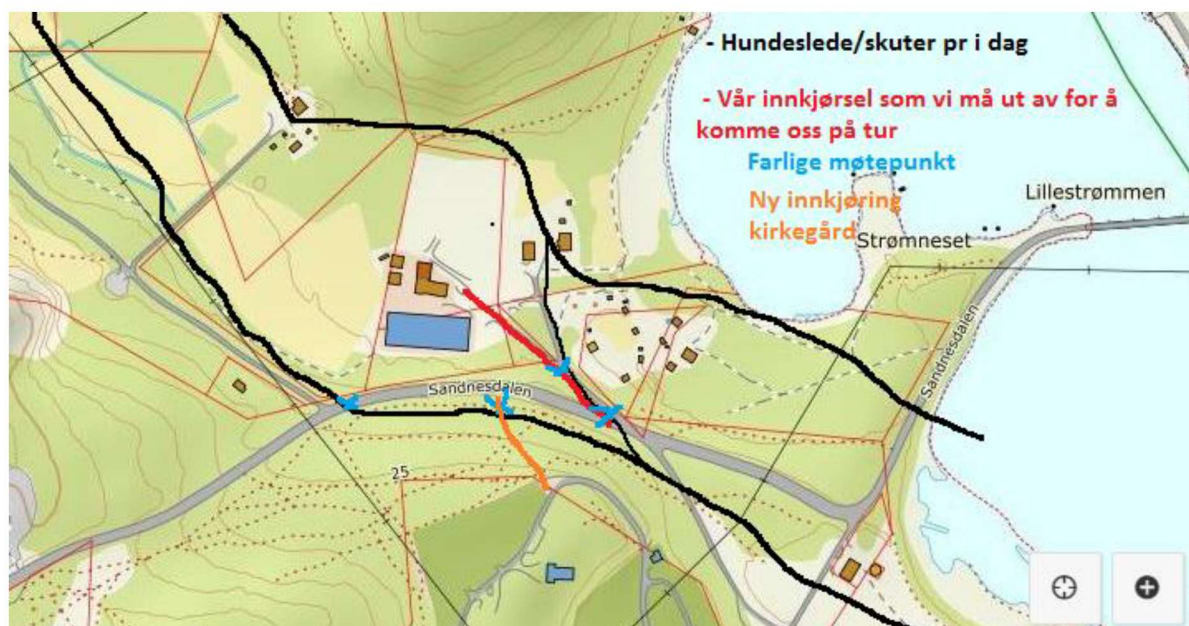
Sandnesdalen er sentral for fysisk aktivitet på Kirkeneshalvøya. Her er skiløyper, ridehall, ridebane, badeplass, skogsveier og ridedstier. Mulighetene er gode for sykling og padling. I tillegg drives det med hundetrening, jogging og fiske på land og i elv. Bruken av Sandnesdalen har endret seg vesentlig i perioden. Anleggstrafikken er økt og to store reiselivsbedrifter har etablert seg her. I tillegg er det sentrale skuterløyper som har sitt startpunkt her, modellflyklubben har anlagt «flystripe» og kirkegården har fått ny innfart.

Både Langøra og Sandnesdalen er aktivt brukt og gode utgangspunkt for trening og egenaktivitet. Sandnesdalen har dessuten hunde- og ridesport. I dag er ridesporten under press, og har problemer med å bruke nærområdet. Hestene skremmes av hundekjøring og skutertrafikk, og det er vanskelig å ri ut på tur, da trafikken er

uforutsigbar og «overalt». Det er bygd ut et gangfelt på brua over Langfjorden, men selve brua er en trafiksikkerhetsmessig utfordring.

I kommuneplanens arealdel er området i all hovedsak regulert som FNL-sone, og Sandnesdalen er et knutepunkt for fysisk aktivitet. Det er behov for en planmessig regulering av områdene dersom både idrett, uorganisert aktivitet og friluftsliv og næringslivet fortsatt skal kunne holde til her.

Sandnesdalen er aktivt brukt både til opplevelsesturisme, annen næring og ulike treningsaktiviteter. Utfordringene er her visualisert av Stall Fire Vinder og Sør-Varanger Rideforening.

6.7.2 Lysløyper og sykkelstier

Manglende avklaringer og manglende vedlikehold av lysløypene var et gjennomgangstema på tankesmiene i distriktene. Bugøynes, Neiden, Svanvik, Skogfoss, Jarfjord og Jakobsnes ga alle tilbakemelding om at lysløypene ikke vedlikeholdes. Siden lysløypene er et viktig tilbud i bygdene, er det bekymring og misnøye med at lysløypene ikke er brukbare.

Kommunestyret vedtok i 11.12.2013 (sak 080/13) at Barentshallene Sør-Varanger KF kun skulle ivareta hovedtrasè for lysløype mellom Kirkenes og Bjørnevatn. Lysløyper i distriktene skulle overføres til lokale lag og foreninger. Disse skulle både være anleggseiere og ansvarlige for vedlikehold og drift. Sør-Varanger kommune skulle bistå med tilskudd til strøm. I dag står flere av lysløypene uten lys, fordi det ikke er teknisk forsvarlig å ha dem i bruk. Lokale lag og foreninger har ikke kompetanse og midler til vedlikehold. Barentshallene KF har ikke ansvar for løypene. Teknisk drift i Sør-Varanger

kommune har ressurser og kompetanse på området, men de har heller ikke ansvar for løypene. Når noe større svikter, som stolper og lysarmatur, er det ingen til å utføre vedlikehold. Dette fører til at en av de viktigste anleggstypene for fysisk aktivitet og idrett i bygdene ikke fungerer.

Barentshallene ble i 2013 gitt fullmakt til å igangsette riving av de to kommunale hoppbakkene på Sandnes. Disse står fortsatt i dag. På grunn av manglende midler er arbeidet med riving ikke igangsatt.

*Sør-Varanger hadde fem hoppbakker i 2005.
I dag er alle forfalt og ute av drift.
Foto: Sør-Varanger kommune*

6.7.3 Skuterløyper

Friluftsliv med bruk av skuter er godt etablert i Sør-Varanger gjennom mange tiår. Det gir flere mennesker anledning til å komme ut i naturen, og gjør at folk som kanskje ikke ville dra på tur ellers ta del i friluftslivet. Ved utgangen av 2016 var det over 3000 registrerte skutere i kommunen.

Sør-Varanger kommune har 23 skuterløyper, og totalt 430 kilometer skuterløype. Ved tankesmiene har kommunen fått innspill om at man savner et helhetlig løypenett med tilknytningsløyper. Dagens løypenett, med kortere løyper uten sammenbinding fører både til ulovlig kjøring og til mye frakt av skuter med påfølgende parkeringsutfordringer der løypene starter. En ny løyfeforskrift er under utarbeidelse og forventes ferdigstilt i løpet av 2018. Her er det blant annet forslag om løypeavgift til drift og vedlikehold av løypenettet.

Barentshallene KF står for oppgradering og infrastruktur for skuterløyper. De bruker anslagsvis seks månedersverk til dette. I tillegg kreves det maskiner og utstyr til dette formål. Kommunen har ansvar for alle skuterløyper i kommunen, men kun en lysløype (Kirkenes – Bjørnevatn). Øvrige lysløyper er det lag og foreninger som har ansvaret for. Det betyr at kommunen kjører 430 km skuterløype og sju km lysløype. En må ta stilling til om dette er rett prioritering av kommunens ressurser.

6.7.4 Sysselsatte innen idrett

I Finnmark var 154 personer sysselsatt innen «idrettsrelaterte yrker» privat og offentlig, i 2014. 63 av disse arbeidet med drift av idrettsanlegg, 26 jobbet med/i idrettslag, 27 jobbet på treningssentre og 38 med andre sportsaktiviteter. Dette er helt på linje med sammenligningskommunene, men kun 60 % av landsgjennomsnittet. Sør-Varanger står med 2,4 ansatte pr 1000 innbyggere, 24 totalt. Her er både idrettslag, treningssentre og idrettsanlegg medregnet.

Få ansatte innen idrett/fysisk aktivitet er en utfordring på flere måter. Mangelen på et fagmiljø hemmer for det første utvikling av nye anlegg, og dernest samordning av tiltak som kan skape fysisk aktivitet, helse og trivsel. Kompetansemiljøene lider under dette.

6.7.5 Kommunale utgifter til idrett

Finnmark ligger på landsgjennomsnittet når det gjelder kommunale utgifter til idrett, men skiller oss ut i bruken. Utgiftene til idrettsanlegg i Finnmark er dobbelt så høye som landsgjennomsnittet, dermed blir det klart mindre til drift og utvikling av idretten.

KOSTRA-tallene for vår kommunegruppe viser at Sør-Varanger bruker en forholdsvis stor andel av sine midler til idrett. Hvis vi går inn i tallene, er det tydelig at det er idrettsanleggene som drar utgiftene, ikke kompetanse og menneskelige ressurser.

Dette er et tankekors, og en utfordring i forhold til både tanken om at fysisk aktivitet skal være for alle, den skal virke integrerende og det skal gi bedre folkehelse.

KOSTRA-tallene må brukes med varsomhet. Kommunene posterer ulikt, slik at deler av innsatsen for fysisk aktivitet og idrett vil framstå som skole eller helse-poster i enkelte kommuner. Tallene er derfor ikke nødvendigvis sammenlignbare.

6.7.6 Organisering av fysisk aktivitet og idrett i Sør-Varanger

Sør-Varanger kommune endret organisering og administrasjon av idrett og idrettsanlegg med etableringen av det kommunale foretaket Barentshallene KF fra 1. januar 2005.

I dag har vi følgende organisering:

Forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) prosjekterer og bygger skoler med treningsfasiliteter (gymsal/flerbrukshall) og tilhørende nærmiljøanlegg. Barentshallene KF har ansvar for drift, vedlikehold og utvikling av store kommunale anlegg som Fjellhallen, Barentsbadet, Barentshallen, Kirkenes stadion og lysløypa Kirkenes –

Bjørnevatn, samt skuterløypene. De har i tillegg ansvar for tildeling av treningstimer. Fra 2014 er også drift og vedlikehold av spesifiserte park- og grøntanlegg overført til Barentshallene KF. Menighetsrådet har ansvar for kirkegårdene, og har hatt en rammeavtale med Barentshallene KF til nå om klipping og forskjønning av kirkegårdene i Kirkenes, Neiden og Jarfjord. For 2018 har Menighetsrådet vedtatt et kutt som innebærer full stans av vedlikeholdet ved disse anleggene.

Teknisk drift har ansvar for alle grøntområder tilknyttet kommunale bygg som skoler, barnehager og sykehjem. Det finnes i dag områder som ligger utenfor ansvarsområdene til både Barentshallenes og Teknisk drift.

Det overordnede ansvar for idrett i kommunen ivaretas av Kultur og fritidsenheten. Tidligere var det idrettskonsulenten som hadde dette oppdraget. Fra 2014 har ikke kommunen hatt egen idrettskonsulent. Ansvaret ivaretas av enhetslederen som også har mange andre oppgaver i tilknytning til idrett. Enhetslederen skal følge opp henvendelser, drive rådgivning og saksbehandle i forhold til spillemiddelordningen. I tillegg har enhetsleder ansvar for rullering av kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv med handlingsplan. Sist, men ikke minst har enhetsleder ansvar for kulturmidlene til idrett, og er Idrettsrådets kontaktpunkt i kommunen. Han skal følge opp den lokale, frivillige idretten.

Når det gjelder spillemiddelordningen så er det særs viktig at dette følges opp på en

Sandnesbakken brukes til egentrening og barmarkstrim sommerstid. Foto: Sør-Varanger kommune

profesjonell måte. I tidsrommet fra 2012 til 2016 hentet kommunen inn vel 15 millioner kroner via spillemiddelordningen. Dette gjaldt kun kommunale anlegg. Vi ser at trenden går i retning av at stadig større deler av idretten finansieres av eksterne og søkbare midler. Dette taler for at en bør styrke kompetansen ved å gjenopprette en idrettskonsulentstilling.

Innen folkehelse har Sør-Varanger kommune etablert folkehelsekoordinator og frisklivskoordinator. Disse sorterer under Plan og utviklingsenheten i kommunen.

Folkehelsekoordinatoren har blant annet et ansvar for å tilrettelegge for fysisk aktivitet blant kommunens innbyggere.

Teknisk drift har en prosjektavdeling og driftspersonell. Det er i dag lite formell samhandling og lite felles utnytting av ressursene mellom Barentshallene KF og Teknisk drift når det gjelder maskinpark og personell. Partene beskriver deler av organiseringen som uoversiktlig og lite effektiv. Det er et fragmentert landskap og lite helhetstenking, spesielt hva gjelder uteseksjonene.

Kommunen har ikke en samlet og tydelig retning på utvikling av tilbud og anlegg for befolkningen. Når organiseringen ikke er god nok, kan det føre til lite planmessighet i anleggsutvikling, og uklare

Sandnesbakken drives på dugnad av Sandnes IL. Det skaper et alternativt og populært tilbud. Foto: Jonas Karlsbakk

ansvarsforhold. Dette er lite hensiktsmessig i

forhold til effektiv drift, nybygg av anlegg og i arbeidet for et vedlikehold og tilsyn som sikrer at kommunen har forsvarlige og gode anlegg.

Et eksempel på den uklare organiseringen er lysløypene i distriktene. I desember 2013 vedtok kommunestyret at eierskapet til disse skulle overføres til lokale lag og foreninger. Kommunen (ved Barentshallene KF) skulle da kun ha ansvar for lysløypa Kirkenes – Bjørnevatn. Det har vist seg at drift og vedlikehold av lysløypene er en større oppgave enn det idrettslagene makter. Eierskapet er heller ikke avklart pr 2018.

Et annet problem er oppfølging og ivaretagelse av henvendelser fra publikum. Hvem skal innbyggerne henvende seg til om de har spørsmål eller forslag angående idrett? Det er en utfordring å jobbe helhetlig når så mange aktører arbeider innen samme felt uten god koordinering og samkjøring. Fordi anleggene hører under ulike enheter, og også aktivitet er delt mellom flere, viser det seg å være litt tilfeldig hvor innspill, spørsmål og henvendelser vedrørende idrett blir kanalisert.

Synergieffekten av samhandling mellom ulike miljøer utelir. Initiativ og innspill fra innbyggerne blir borte. Sør-Varanger kommune bør utrede en helhetlig organisering av anlegg for fysisk aktivitet og idrett, samt drift og vedlikehold av grøntarealer i kommunen.

6.8 Status friluftsliv

I Sør-Varanger har vi et aktivt friluftsliv. Finnmark Friluftsråd har i dag en ansatt som sitter i Sør-Varanger. I kommunen har vi fire Jeger- og fiskeforeninger, hundeklubb, Varanger trekkhundklubb, Sør-Varanger turlag, familiespeider og 4H. Disse lagene gjennomfører opplæring til bruk av naturen i forhold til overnatting, utstyr osv, i tillegg til kurs i fiske og jakt. I tillegg er det et nettverk av villmarksskoier og skogsveier.

FINNMARKSLØPET

Finnmarksløpet er et mål for mange hundekjørere. Sør-Varanger har tre sjekkpunkt, og i Kirkenes snur løperne. Det er mange aktive i hundemiljøet.

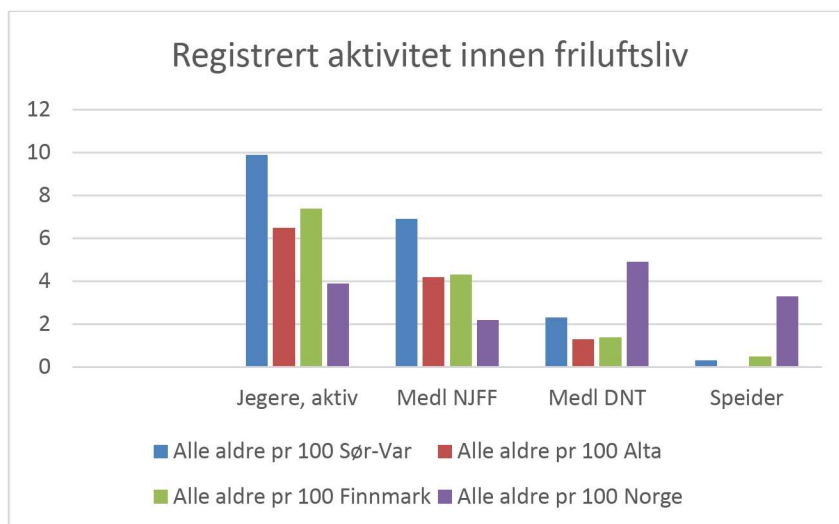
Foto: Sør-Varanger kommune

Det siste året har Sør-Varanger kommune sammen med Finnmark friluftsråd og Sør-Varanger Turlag etablert Perleturer med merkede og digitaliserte kartposisjoner og registreringer. Sør-Varanger kommune var initiativtaker til Perleturene, som nå er et begrep i hele Finnmark. I vår kommune har vi 32 perleturer pr 2017, med 17 perleturløyper og 15 padleperler, og 600 registrerte brukere i alle aldre. Dette innebærer en middels høy aktivitet i forhold til øvrige Finnmarkskommuner.

Innen friluftsliv er det ingen fullgod registrering av aktivitet. Det er naturlig siden mange friluftaktiviteter fortsatt er en naturlig del av hverdagen for mange. Faren er at denne aktiviteten, og kunnskapen som ligger i dette, ikke blir overført til nye innbyggere og ungdom.

Lag og foreninger som driver med friluftaktivitet har stor kompetanse og er i stor grad selvgående, med liten tilknytning til det kommunale systemet. For å få et bedre og mer variert tilbud til sårbare grupper kan økt samarbeid være en mulig veg å gå.

Sør-Varanger kommune har en variert natur med daler og fjorder, fjell, skog, vidde og vassdrag. I samarbeid med lag og foreninger skal kommunen informere og legge til rette for aktiv bruk. Eksisterende kartlegging av friluftsområdene skal være til hjelp for å informere om hvilke områder som er best egnet til friluftsliv.

Grunnkurs havpadling i Kirkenes ved Sør-Varanger Turlag.

Foto: Dag Norum.

6.9 Oppsummering

Sør-Varanger har i dag et bredt tilbud av aktiviteter gjennom idrettslag, foreninger og ved kommersielle aktører. Medlemstallene i de tradisjonelle idrettslagene har falt. Likevel er det press på treningstid i Barentshallen, Fjellhallen og Barentsbadet. Perleturer og kajakkpadling har økt, og vi har i dag et mer variert tilbud gjennom private aktører.

På utfordringssiden sliter idrettslagene med å drifte sine anlegg. Dette gjelder spesielt lysløypene, Sandnesbakken og Lillebanen (ishockey). Dersom vi ikke klarer å støtte opp om og legge til rette for aktiviteten innenfor eksempel turn, ishockey og alpint risikerer vi at disse tilbudene blir borte når ildsjelene ikke klarer mer.

Lavere registrert aktivitet kan delvis skyldes en dreining fra organisert til uorganisert aktivitet/trening. Utendørsaktiviteten har endret seg. I perioden har skuterkjøringen og hundekjøringen økt, mens skigåingen har minnet.

6.10 Utvikling

*Reinkappkjøring på Førstevannet ved Kirkenes.
Foto: Sør-Varanger kommune*

De siste årene har begrepet «Idrettsbyen Kirkenes» blitt presentert. Sør-Varanger kommune har flere fagmiljøer med høy kompetanse på fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Kirkenes videregående skole vil kunne gi et tilbud på idrettsfag både for studiespesialisering og yrkesfag. Pasvik folkehøgskole har kompetanse på jakt og fiske, hundekjøring og friluftsliv. Sør-Varanger har gode fagmiljøer innen hest-

og ridesport og klatring. Kirkenes IF og Bjørnevatt IL arbeider seg fram mot å bli kvalitetsklubber. Flere av idrettslagene har også høy kompetanse.

En felles arena for å utvikle ideer og bygge hverandre gode, kan bidra til at man får etablert en idrettslinje ved videregående skole og gode valgfag i ungdomsskolen. Dette er faglige opplæringstilbud som pr i dag mangler i Øst-Finnmark. En slik etablering vil gjøre det mulig for flere å bo hjemme, også om de vil satse på idrett.

Tilbud og muligheter innenfor fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skal være så gode og varierte at de gjør Sør-Varanger til en attraktiv kommune å bo og leve i.

Med bedre organisering og målrettet arbeid innen idrett vil kommunen framstå som attraktiv for ungdom. «**Idrettsbyen Kirkenes**» kan bli et aktivum i omstillingen og utviklingen av Sør-Varanger kommune.

*Bjørnevath IL og Kirkenes IF samarbeider om kompetanseheving og kvalitetsklubb utvikling.
Foto: Kirkenes Idrettsforening*

7.0 Handlingsprogram for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv 2018 - 2028

7.1 Overordnet målsetning og struktur

Hovedmål

I 2028 skal befolkningen i Sør-Varanger være fysisk aktiv og ved god helse.
Sør-Varanger kommune skal stimulere og motivere til økt fysisk aktivitet gjennom et variert anleggs- og aktivitetstilbud, tilrettelagt for alle.

For å nå hovedmålet er det satt opp tre delmål, samt en tiltaksplan. Tiltaksplanen følges opp og videreføres i den konkrete handlingsplanen som revideres hvert år.

Hovedplanen rulleres hvert 4. år. De tiltakene som hører inn under kultur og fritid legges inn i handlingsplanen. Øvrige tiltak og innspill må spilles inn til ansvarlige sektorer, og eventuelt tas inn i kommuneplanens arealdel og samfunnsdel, fagplaner og kommunens økonomiplan, budsjett og investeringsplan.

«Fysak-pott»

Det er i dag ikke noe budsjett for iverksetting av tiltak innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv som sådan. For å sikre økonomi til gjennomføring av planen, og fordi mange av tiltakene vil berøre flere sektorer, foreslår vi at det bevilges en egen pott – en FYSAK-POTT til finansiering av tiltak i handlingsprogrammet.

Forslag:

0,1 % av kommunens budsjett brukes til realisering av Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv.

7.2 Delmål og tiltak

Delmål 1: Økt hverdagsaktivitet

Fysisk aktivitet skal være en naturlig del av hverdagen til folk i Sør-Varanger.

Det forutsetter at alle deler av befolkningen har en bevissthet rundt og mulighet for en aktiv hverdag.

Tiltak

- Planlegge og etablere «Byløyper» slik at flest mulig skal kunne gå, sykle/sparke til skole og jobb i Sør-Varanger.
- Utvikle et nett av sykkelstier og snarveier i Sør-Varanger kommune.
  - Prioritere Hesseng Skytterhusfjellet-Kirkenes sentrum
  - Planmessig utbygging, opparbeiding og skilting av løypenett for sykling og løp.
- Etablere benker og hvileplasser langs gang- og sykkelveier og turløyper i Sør-Varanger kommune.
- Gjennomføre motivasjonskampanjer
  - Mobilitetsuke med fokus på å gå/sykle/sparke til skole/jobb flere ganger i året.
  - Kart/Løypenettinformasjon og tilrettelagte startpunkt for løyper.

Tiltak - Barnehager og skoler

- Etablere et kompetansehevende prosjekt for økt fokus på friluftsliv, fysisk aktivitet og læring via fysisk aktivitet i skole og barnehage.
- Opprette «Hjertesoner» rundt skolene
Bilfrie områder i form av gatetun/aktivitetsområder som tilrettelegger for fysisk aktivitet når en kommer til skolen.
- Innføre minst 1 time fysisk aktivitet pr dag ved alle skolene og barnehagene i Sør-Varanger kommune.
- Utvikle aktivitetsområder tilpasset ungdom utenfor alle ungdomsskoler og videregående skole-områder i Sør-Varanger. Målet er å motivere og legge til rette for fysisk aktivitet blant ungdom.

Tiltak – Eldre

- En 100 % fysioterapeut-stilling knyttet til eldreomsorg.
- Investere i nødvendig utstyr og tilrettelegging for fysisk aktivitet ved sykehjem/eldreinstitusjoner.
- Uteområder ved sykehjem og eldreinstitusjoner må tilrettelegges for fysisk aktivitet.
- Styrke tilbudet til eldre hjemmeboende via dagsenter, turgrupper, «Inn på tunet», sansehager osv. Daglig fysisk aktivitet skal være selvsagt i eldreomsorgen.

- Tilrettelegge og utvikle bedre ordninger for utlån av utstyr til friluftsliv.

- Aktivt søke prosjekt som styrker svømmekunnskapen. «Svømmeopplæring i Barnehagen»
- Svømmekurs for flyktninger, migranter og andre som ikke kan svømme.

Delmål 2:

Gode arenaer og anlegg for fysisk aktivitet

I Sør-Varanger skal alle ha mulighet for å delta i trening, lek og naturopplevelser uavhengig av kjønn, økonomi og funksjonsnivå. Det betyr at aktivitetstilbudene må være varierte og gode slik at alle kan finne tilbud de trives med.

Fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett må ha gode og trygge anlegg og arenaer.

Tiltak

- Gratis bruk av anlegg til trening for alle barn og unge i kommunale idrettsanlegg. Alle barn/unge skal ha mulighet til å trene og utvikle sitt talent i Sør-Varanger kommune. Med en lang «innesesong» er det viktig at forholdene for trening innendørs er gode.

- Tilrettelegge og utvikle bedre ordninger for utlån av utstyr til friluftsliv.

- Sør-Varanger kommune skal arbeide for at flere funksjonshemmede skal inkluderes og ha en plass innen fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Dette må skje i samarbeid med lag og foreninger.

- Samarbeide med Kirkenes videregående skole om aktivitetstilbud i gymsal/skolens anlegg på ettermiddagstid. Tilbudet må være åpent for både hybelboere og andre elever ved skolen.

• Skolen vil da kunne bli et enda sterkere sosialt møtested og en arena for fysisk aktivitet og inkludering.
• Sør-Varanger kommune skal ha fokus på å motivere og inkludere mennesker som utfra økonomiske, sosiale eller kulturelle årsaker er forhindret fra å drive fysisk aktivitet i dag.   • Invitere lag og foreninger til dialog for å motivere og øke deres kompetanse på å ta imot mennesker med annen språk- og kulturbakgrunn.
• Fokus på universell utforming av anlegg for idrett og friluftsliv.
• «Samlingspunkt Sør-Varanger» etableres som pilotprosjekt. Det utvikles nærmiljøanlegg med fokus på fysisk aktivitet i alle bygdene i Sør-Varanger. (Jarfjord, Jakobsnes, Neiden, Bugøynes, Skogfoss, Svanvik, Langøra)
• Det utarbeides en plan for bruk av Sandnesdalen.   Nødvendig infrastruktur, tilpasninger, skilting og ekstra stier må raskt på plass.
• Krav om at utbygger setter av midler og arealer til både lekepark og aktivitetsområde tilrettelagt for fysisk aktivitet ved etablering av nye boligområder i Sør-Varanger kommune. Anlegget skal ivareta flere aldersgrupper, ikke kun de yngste.
• Sikre og etablere grøntområder som er tilrettelagt for fysisk aktivitet også i tettbygde strøk. Dette fordi tilgjengelighet til grøntområder øker fysisk aktivitet.
• Tilrettelegging for lavterskeltilbud vinterstid.
Idrettsanlegg
• Lage en plan for ivaretagelse av eksisterende idretts- og nærmiljøanlegg ved skoler og barnehager.   • Sikre at eksisterende anlegg skal vedlikeholdes og kunne brukes i lokalsamfunnene, uavhengig av drift i skoler og barnehager.
• Planmessig rehabilitering og oppgradering av eksisterende nærmiljø og idrettsanlegg.
• Etablere Rulleskiløype for trening og allmenn bruk.
• 15 % investeringstilskudd til lag og foreninger ved etablering og bygging av nye idretts- og aktivitetsanlegg.
• Sør-Varanger kommune forskutterer spillemidler ved rente- og avdragsfrie lån til lag og foreninger.

Etterspurte, ikke prioriterte anlegg

Med utgangspunkt i Sør-Varanger kommunes økonomiske situasjon har Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv prioritert anlegg som tilrettelegger for hverdagsaktivitet og egenaktivitet. Oversikt over anlegg som mangler, og er ønsket i Sør-Varanger kommune, men som ikke er prioriterte i planen legges derfor inn her.

- Fullskala fotballhall
- Ishall til ulike isaktiviteter (ishockey, kunstløp, curling)
- Fullskala skytteranlegg
- Turnhall
- Fast kampsportarena
- Golfbane

Delmål 3: Bedre kompetanse og samarbeid

Tiltak

- Gjenopprette stilling som idrettskonsulent.
- Arbeide aktivt med Sør-Varanger Idrettsråd. Bidra til å styrke deres posisjon.
- Etablere prosjekt «**Idrettsbyen Kirkenes**»
Prosjektet søkes utviklet sammen med Sør-Varanger utvikling, Kirkenes videregående skole, Pasvik folkehøgskole, Sør-Varanger idrettsråd og Finnmark idrettskrets.
Pasvik folkehøgskole og Kirkenes videregående skole har stor idrettsfaglig kompetanse. Det bør jobbes for å etablere et fast idrettsfaglig tilbud på Kirkenes videregående skole.
- Utrede framtidig organisering, drift og utvikling av kommunale idrett- og aktivitetsanlegg i Sør-Varanger kommune.
- Sør-Varanger kommune skal være en pådriver for samarbeid mellom fag- og klubbmiljøer. Kommunen skal tilstrebe å etablere et forum/en møteplass for disse.

8.0 Planprosess

8.1 Planprogram

13. desember 2017 ble planprogram for Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv vedtatt av Sør-Varanger kommunestyre. Kommunedelplanen er en del av kommunens fastsatte planstrategi.

«Dagens kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet for Sør-Varanger kommune gjelder for tidsrommet 2006-2017. Den utgår i år (2017), men videreføres til ny plan er vedtatt. Planen har lagt grunnlag for bedre folkehelse og økt fysisk aktivitet hos befolkningen i Sør-Varanger kommune. Kommende plan vil være en revisjon av forrige plan og den vil være aktiv i perioden 2018-2028, med et 4-årig handlingsprogram som rulleres årlig.»

Sør-Varanger kommune forvalter idrettsanlegg/infrastruktur, nærmiljøanlegg og friluftsområder som er viktig for å stimulere til friluftsliv, idrett og fysisk aktivitet. Kommuneplanen tar sikte på å favne bredt, og skal ha et særskilt fokus på barn og unge. Planen danner grunnlag for behandlingen av spillemiddelsøknader, men den reviderte kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet bør ha en bredere innfallsvinkel, med større fokus på folkehelseperspektivet ved idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, i tråd med nasjonale føringer.»

Oppdraget er altså at Kommunedelplanen skal la:

«...folkehelse og friluftsliv stå sentralt, sammen med idrett og fysisk aktivitet. Aktivitet blant barn og unge skal stå i fokus.»

8.2 Organisering

8.2.1 Arbeidsgruppa

Arbeidsgruppa har bestått av Harald Sørensen, Enhetsleder for kultur og fritid, Thorbjørn Mortensen, Leder av Idrettsrådet, Knut Mortensen, Leder av Utvalg for likestilling av funksjonshemmede, Audun Andersen, Daglig leder for Barentshallene KF, Kjerstin Møllebakken, Folkehelsekoordinator, Morten Ulvang, Teknisk drift, Sindre Torp, Plan og utvikling, Silja S. Arvola, Prosjektleder for Kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv. Kommunalsjefene for Oppvekst og Omsorg har fått innkallinger og tiltrådt gruppa når det har vært hensiktsmessig.

Med denne arbeidsgruppa har vi bred kompetanse og vi har fått en god innsikt i forhold til øvrig planarbeid i Sør-Varanger kommune. Enhetsleder for kultur har sittet i arbeidsgruppa for Kommunedelplan for oppvekst i kommunen, og prosjektleder satt i arbeidsgruppa for Nærmiljø som fremmer folkehelsen.

Arbeidsgruppa har hatt ni møter i tillegg til tankesmiene og vi har også hatt tematiske arbeidsmøter der berørte medlemmer har jobbet konkret.

8.2.2 Informasjon, dialog, innspill

Råd og utvalg

Prosjektleder og enhetsleder har gjennomført orienteringsmøter med Rådet for likestilling av funksjonshemmede, Eldrerådet og Ungdomsrådet. Dette for å sikre at disse kjenner til planen og får en særskilt anledning til å komme med kommentarer og innspill.

Dialog med lokalsamfunn er ivaretatt med tankesmier i Bugøynes, Neiden, Svanvik, Jarfjord, Jakobsnes, Bjørnevatn og Kirkenes. Der har det både blitt gitt orientering om den tidligere planen, dagens situasjon og utfordringer. De har så kommet med egne innspill og kommentarer. Tankesmiene var godt besøkte, med 12 til 31 deltakere. I tillegg har vi hatt møter med Kirkenes videregående skole og Pleie og omsorgslederen i kommunen. Levekårsutvalget er holdt informert, og har kommet med innspill fortløpende.

*Tankesmiene ble godt besøkt. Distriktene var særlig gode til å møte opp og komme med innspill.
Foto: Sør-Varanger kommune*

Det har ikke vært etablert en konkret referansegruppe. Mye dialog er sikret ved tankesmiene. Vi har forsøkt å sikre muligheten til medvirkning ved at lag og foreninger som kan være berørt av planen har fått planutkastet til høring, og er oppfordret til å komme med innspill.

9.0 Overordnede føringer

Kommunedelplanen for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv skal forholde seg til nasjonale og regionale mål og retningslinjer, samt kommunens eget planverk. Vi gir her en oversikt over de utredninger og planer som i sterkeste grad legger føringer for kommunens planer og arbeid med fysisk aktivitet og idrett.

9.1 Lovverk og nasjonale føringer

Norges idrettsforbund: Idrettspolitisk dokument 2015 – 2019

Norges handicapforbund: Idrett for funksjonshemmede i Norge

Ulike departement har et delansvar for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv:

- Klima- og miljødepartementet – friluftsliv
- Kulturdepartementet – idrett
- Kunnskapsdepartementet – aktivitet i skole og barnehage
- Helse og omsorgsdepartementet – helsefremmende og forebyggende arbeid

Aktuelle lover, stortingsmeldinger mm

- Stortingsmelding 26 (2011-2012): Den norske idrettsmodellen (satsningsområdet)
- Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet, Kulturdepartementet 2014
- Den norske idrettsmodellen inn i en ny tid. Delrapport 2 fra Strategiutvalget for idrett. Avlevert 5. januar 2017 til Kulturdepartementet
- Statlig Idrettspolitikk inn i en ny tid. Rapport fra strategiutvalget for idrett 2016, Kulturdepartementet
- Stortingsmelding 19 (2014-2015) Folkehelsemeldingen, Helse- og Omsorgsdepartementet.
- Lov om barnehager (Barnehageloven) 17.06.05
- Lov om folkehelse (Folkehelseloven) 24.06.11
- Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa (Opplæringslova) 1999/2000
- Lov om friluftsliv 28.06.1957
- Lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven 01.01.2009)
- Naturmangfoldsloven 01.07.2009
- Lov om Planlegging og byggesaksbehandling (Plan- og bygningsloven) 27.06.2008
- Meld.St. 19 Folkehelsemeldingen – Mestring og muligheter 2014-2015
- Meld.St. 26 Den norske idrettsmodellen 2011 – 2012
- Rikspolitiske retningslinjer for barn og unge

9.2 Regionale føringer

Planer fra Finnmark Fylkeskommune som vil være styrende for kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Varanger kommune:

- De regionale kulturstrategier 2015-2020
- Regionalt handlingsprogram for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2016-2020
- Regional strategi for folkehelsearbeid i Finnmark 2015-2018
- Regional handlingsplan for folkehelsearbeid i Finnmark 2016-2018
- Internasjonale strategier for Finnmark 2015-2019

Da det regionale handlingsprogrammet for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv og regional strategi for folkehelsearbeid er styrende for kommunal planlegging på feltet, presenterer vi særlig sentrale punkter i disse programmene her.

Regionalt handlingsprogram for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2016 - 2020

Mål 1: Alle skal kunne drive idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i sin hverdag der de bor

Regionale tiltak er blant annet:

- Kommunene bør prioritere å bygge nærmiljøanlegg for flerbruk i nærheten av skoler.
- Prioritere nærmiljø- og friluftslivsanlegg ved fordeling av spillemidler

Mål 2: Befolkningens aktivitetsnivå og deltakelse i idrett og friluftsliv skal økes.

Regionale tiltak er blant annet:

- Mer fysisk aktivitet i skolen
- Tilrettelegging for sykling – å sykle eller gå til skole og jobb
- Stimuleringsmuligheter for lag og foreninger som fokuserer på aktivisering av personer med nedsatt funksjonsevne og særskilte inkluderingstiltak.

Regional strategi for folkehelsearbeid i Finnmark 2015 - 2018

Regionale mål er blant annet:

- Stimulere til sunne levevaner.
- Prioritere barn og unge (tidlig innsats)
- Legge til rette for lavterskeltilbud for alle

9.3 Kommunale føringer

Sør-Varanger mot 2026, Kommuneplanens samfunnsdel 2014 – 2026 ble vedtatt i 2014. Den legger en ramme for kommunens øvrige planarbeid. Kommunal planstrategi for 2016-2019 tar for seg flere planer. Det er viktig at man ser til disse i arbeidet med kommunedelplanen for idrett og fysisk aktivitet. Sentrale og styrende dokumenter:

- Kommuneplanens arealdel
- Byplan Kirkenes
- Strategisk oppvekstplan
- Strategisk omsorgsplan
- Hovedplan for vei og trafikk
- Strategisk utviklingsplan

Rapporten «Helsetilstand og påvirkningsfaktorer» ble vedtatt/godkjent/tatt til etterretning i kommunestyret 7. juni 2017. utfordringer fra rapporten skal inn i kommunale planer.

10.0 Definisjoner og avklaringer

Idrettsanlegg

I hovedsak knyttet til konkurranse- og treningsvirksomhet for den organiserte idretten.

Nærmiljøanlegg

Utendørs anlegg eller områder for egenorganisert fysisk aktivitet. Anleggene skal være fritt allment tilgjengelig.

Idrett

Med idrett forstås aktivitet i form av trening eller konkurranse i den organiserte idretten.

Fysisk aktivitet

Med fysisk aktivitet forstås egenorganiserte trenings- og mosjonsaktiviteter, herunder friluftsliv og aktiviteter preget av lek.

Friluftsliv

Klima- og miljøverndepartementet definerer friluftsliv som opphold og fysisk aktivitet i friluft, i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelser. Kulturdepartementet har valgt å la friluftsliv inngå i begrepet fysisk aktivitet. Alta kommune ønsker å ha friluftsliv som eget begrep for å tydeliggjøre hvor viktig friluftslivet er for fysisk aktivitet og folkehelse.

Grønnstruktur

Miljødirektoratet definerer grønnstruktur som summen av store og små grønne og naturpregede områder i byer og tettsteder. Grønnstrukturen bør utvikles til å bli en grønn vev med ferdselsårer i byggesonen, som knyttes sammen med naturområder som bymarkene, kulturlandskap, elvekorridorer og områder langs sjøen.

Utmark

Eksempel på utmark er skog, fjell og kystområder.

Friluftsanlegg

Kulturdepartementet definerer friluftsanlegg som turvei, turløype, turstier, lys til turveier, turløyper, dagsturhytter, sanitæranlegg knyttet opp til et utendørs aktivitetsanlegg, kart for sjøsport og tur.

Folkehelse

Befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning.

Folkehelsearbeid

Folkehelsearbeid er samfunnets innsats for å påvirke faktorer som fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, og arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som påvirker helsen.

Kulturdepartementets stortingsmelding 26 (2011-2012), Klima- og miljøverndepartement

11.0 Kilder og dokumenter

Kommuneplanens arealdel:

<https://www.sor-varanger.kommune.no/kommuneplanens-arealdel-2014-2016.413657.no.html>

Kommuneplanens samfunnsdel:

<https://www.sor-varanger.kommune.no/kommunen-mot-2026.413656.no.html>

Kommunens folkehelsearbeid:

<https://www.sor-varanger.kommune.no/folkehelsearbeid.406314.no.html>

Folkehelsemeldingen, Mestring og muligheter - melding 19 2014-15

<https://www.regjeringen.no/contentassets/7fe0d990020b4e0fb61f35e1e05c84fe/no/pdfs/stm201420150019000dddpdfs.pdf>

Demensplan 2020, Et mer demensvennlig samfunn, Helse og omsorgsdepartementet

https://www.ssb.no/helse/artikler-og-publikasjoner/_attachment/125965?ts=13f8b5b6898

[Idrett for funksjonshemmede i Norge](#)

Kulturdepartementets stortingsmelding 26 (2011-2012), Klima- og miljøverndepartement

https://naku.no/sites/default/files/files/Idrett%20for%20alle_2008.pdf

[Finnmark friluftsråd](#)

<http://www.perletur.no/>

Norsk idrettsindeks 2015, Resultater fra Finnmark

https://www.telemarksforskning.no/publikasjoner/detalj.asp?merket=3&r_ID=2892

Spillemiddelordningen

<https://www.sor-varanger.kommune.no/spillemidler-til->

<idrettsanlegg.415841.14126oc45a6.tct.html>

<https://www.idrettsforbundet.no/contentassets/1a675fd0e42c4df29c614a46e69d85d0/anlegg-srapporten-2017.pdf>

Annleggsoversikt:

<https://www.anleggsregisteret.no/finn-anlegg/>

12.0 Innholdsfortegnelse

1.0	Sammendrag	3
2.0	Bakgrunn	3
2.1	Formålet med planen	3
2.2	Hovedstrategi for planen	4
3.0	Overordnede føringer	4
4.0	Sør-Varanger i dag	5
4.1	Tiden endres: Oda og Vinjar	6
4.2	Demografi	7
4.3	Næring og kultur.....	8
4.4	Andre utviklingstrekk.....	8
4.5	Hva vil vi for Sør-Varanger?.....	10
5.0	Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017.....	10
5.1	Målsetninger for Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017	11
5.2	Resultat av målsetningene 2006-2017	11
5.3	Oppsummering: Kommunedelplan for fysisk aktivitet 2006 - 2017	17
6.0	Utfordringsbildet for fysisk aktivitet i kommunen	18
6.1	Aktivitet og utvikling.....	18
6.1.1	Aktivitetsnivå.....	18
6.1.2	Aktivitetstilbud.....	19
6.1.3	Barn og unge	21
6.1.4	Funksjonshemmede	23
6.1.5	Eldre	24
6.2	Folkehelse – situasjonen i Sør-Varanger kommune.....	25
6.3	Lag og foreninger	26
6.4	Ikke-organisert aktivitet	26
6.5	Kommersielle aktører	27

6.6	Status anlegg for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv	27
6.7	Status infrastruktur	29
6.7.1	Tilrettelegging for hverdagsaktivitet	29
6.7.2	Lysløyper og sykkelstier	31
6.7.3	Skuterløyper	32
6.7.4	Sysselsatte innen idrett	33
6.7.5	Kommunale utgifter til idrett	33
6.7.6	Organisering av fysisk aktivitet og idrett i Sør-Varanger	33
6.8	Status friluftsliv	36
6.9	Oppsummering	38
6.10	Utvikling	38
7.1	Overordnet målsetning og struktur	40
7.2	Delmål og tiltak	41
8.0	Planprosess	45
8.1	Planprogram	45
8.2	Organisering	45
8.2.1	Arbeidsgruppa	45
8.2.2	Informasjon, dialog, innspill	46
9.0	Overordnede føringer	47
9.1	Lovverk og nasjonale føringer	47
9.2	Regionale føringer	48
9.3	Kommunale føringer	48
10.0	Definisjoner og avklaringer	49
11.0	Kilder og dokumenter	50
12.0	Innholdsfortegnelse	51

